49՝Դ ՏԱՐԻ Թիւ 1568 Կ. ՊՈԼԻՍ ՇԱԲԱԹ Օգոստոս 2 – 15 Օգոստոս 1906 24 ՁԷՄԱՁԻԻԼ ՄԽԻՐ 1324 – 2 ՍԱՂԻՍԹՈՍ 1322

Journal Arménien
MANZOUMÉ-I-EFKIAR
Grand' Rue de la S-Porte.
CONSTANTINOPLE

ՏԻՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ
ՈՐՈՒ Կ'ՈՒՂՂՈՒԻ ԱՄԷՆ ՏԵՍԱԿ ԳՐՈՒԹԻՒՆ
ԹՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆ
38, Պապը Ալի Ճաատէսի, 38
Խմբագրութեան ուղղուած գրութիւններ եւ չեն տրուիր

Մանկուսաքի Էֆքեար

ՀԱՅԱԹԵՐԹ ԱՌԱՒՕՏԵԱՆ

ՆԵՐՔԻՆ, ԱԶԳԱՅԻՆ, ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ, ԳՐԱԿԱՆ, ԳԻՏԱԿԱՆ ԵՒ ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ

منظومهٔ افکار
ارمنیجه یومی وسیاسی غزه‌تدر
صاحب امتیازی: ارمانسی فریه
اداره‌خانه‌سی: باب عالی جاده‌سنده نومرو ۳۸

ԳԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ԿԱՆԽԻԿ	Տարեկան	Վեցամեայ
Պոլսոյ համար	80 ղր.	50 ղր.
Գաւառներու համար	108 »	60 »
Արտասահմանի համար	25 ֆր.	18 ֆր.

ՅԱՅՏԱՐԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ
Մէկ անգամի համար տողը 5 ղրուշ
Մէկ անգամէ աւելի ծանուցմանց համար մասնաւոր պայմաններ

10 ՓԱՐԱ — ՊԱՏԿԵՐԱԶԱՐԴ "ՄԱՆԶՈՒՄԷ,, ԿԸ ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԻ ԱՄԷՆ ՕՐ ԱՐՇԱԼՈՅՍԻՆ — 10 ՓԱՐԱ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

ԽՆԱՅՈՂԱԿԱՆ ՍՆՏՈՒԿՆԵՐՈՒՆ ԴԵՐԸ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐ ԴԱՍՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Պոլսոյ մէջ հաստատուած հին ու նոր պանքներուն երկրին մնտեսական ընդհանուր զարգացման մէջ կատարած դերը ցոյց տալ աւելորդ է։ Այս պանքներէն մի քանիներ Ծանուցին թէ սեղանաւորական գործառնութիւններէ զատ, Խնայողական Սնտուկ մը բացած են և կ'ընդունին մինչեւ կէս ոսկիի փոքր խնայողութիւններ ու անոնց տարեկան 3½% տոկոս մը՝ ալ կը վճարեն։ Այս պայմանը գուցէ չտեղու համար աննշան, սակայն մեզ համար ա՛յնքան կարեւոր ու օգտակար կ'երեւի որ առանց վարանելու կ'ըսենք թէ այդ պանքները միայն իրենց այդ պայմանովն իսկ կրնան երկրին վաճառականութեան մատուցած ծառայութեան համաչափ, և թերեւս ա՛, աւելի մեծ ծառայութիւն մը մատուցանել մեր հասարակութեան։

Անհատ մը, ինչպէս երկիր մը, չի կրնար հարստանալ առանց դրամագլուխի և դրամագլուխ չի կրնար կազմուիլ առանց խնայողութեան։ Տնտեսական բացարձակ ճշմարտութիւն մըն է այս։

Դրամ խնայելու շատ միջոցներ ու եղանակներ կան, սակայն գործքով ու փորձերով տեսնուած է որ անոնց մէջ ամէնէն արդիւնաւորն ու օրինաւորը Խնայողական Սնտուկներն են։ Հաղուագիւտ է տեսնել մարդ մը, որ իր բովանդակ կեանքին մէջ քանի մը անգամ խնայութիւն մը ընելու փափաքած և դրամ պահելու ձեռնարկած չըլլայ, բայց ամէն անգամ ալ իրական կամ աւելորդ պէտքեր եկած են փորձել զայն ու խորել տալ պահուած դրամը։ Խնայութիւնները այդ պէտքերուն թելադրութիւններէն ազատ պահել տալու ապահովագոյն միջոցը Խնայութեան Սնտուկներն են։ Խիստ անհրաժեշտ պէտքեր միայն կը մղեն մարդը՝ ետ առնել այն դրամը, զոր միանգամ յանձնած է դրամատան մը։ Եւրոպական ամէն երկիրներու մէջ, Խնայողական Սնտուկները, իրենց այս հանգամանքով նախախնամական բարիք մը նկատուած են աշխատաւոր դասուն և միջակ ընտանիքներուն համար։ Հոն կ'ընդունին կը պահուինփոքր խնայողութիւնները և չհագորդուելով կը կազմուին ու դրամագլուխ կ'ըլլան։

Գործաւոր մը, պաշտօնեայ մը այդ խնայուած ու հաւաքուած դրամին շնորհիւ կրնայ նախ իր վիճակը ապահովել ու ապա անկախ դիրք մը շինել։

Պոլսոյ պանքներէն մի քանիներ Խնայողական Սնտուկ մը բանալով երբ այսքան արդիւնաւոր գործի մը ձեռնարկած են, երբ մեր կէս ոսկիին տոկոս մը վճարելով խնայելու կը քաջալերեն մեզ, մեր ամենափոքր խնայութիւնները ընդունելով դրամագլուխներ կազմելու դիւրութիւններ կուտան, մենք քանիներ արդեօք օգտուեցան անոնց այս բարեացակամ հրաւէրէն։ Շատ քիչեր, կարծենք, գուցէ ո՛չ ոք։ Եւ եթէ ճիշդ է սա՛ խօսքը թէ «խնայողական մնտուկներու յանձնուած դրամը երկրի մը աշխատաւոր դասուն բարոյական և նիւթական վիճակին ստուգանիշն է», այս տեսակէտով ո՞րքան ամնպատ գաղափար մը պիտի կրնայ կազմուիլ մեր վրայ, մեր աշխատաւորներուն և մեր միջակ դասու ընտանիքներուն վրայ։ Եւ սակայն չա՛տ ճիշտ է այդ խօսքը։ Խնայութիւնը բարոյական գործ մըն է։ Այնպիսի ժամանակ մը, որ օր օրի նորանոր պէտքեր կ'ստեղծուին, ուր արուեստ և ճարտարութիւն անլուր ճիգեր կը թափեն արտադրելու այնպիսի անպէտ ու աւելորդ նիւթեր, որոնք սակայն հարարումէկ հրապուրիչ ձեւերով կը գրգռեն մեզ, և ա՛յն ատենն որ մեր իրական պէտքերն իսկ կը զոհենք առնոց, այդ պէտքերուն հրապոյրին ու գրգիռին դիմադրելու համար բարոյական ճիգ մը պէտք է։ Մերլուրջ պէտքերը ճանչնալու, մեր կարողութեան չափով միայն ծախսելու և մեր վաստակէն բան մը խնայելով քիչ շատ դրամագլուխ մը շինելու համար բարոյական զօրութիւն պէտք է։

Կը հիանանք երբ կը կարդանք Գերմանիոյ յառաջդիմութիւնը վաճառականութեան ու ճարտարութեան մէջ։ Արդարեւ աշխատութիւն և գիտութիւն հիմերն են այդ յաջողութեան։ Սակայն միւնոյն ատեն չմոռնանք թէ այն հսկայ դրամագլուխները, որով կը դառնան առեւտր։ և ճարտարային գործառնութիւնները, ամենափոքր խնայութիւններու արդիւնք են և քիչ ժամանակի մը մէջ կազմուած։ Այսօր ամբողջ Գերմանիոյ մէջ 13½ միլիոն անձ՝ տասը միլիառ ֆրանքի պտկառելի գումար մը յանձնած է երկրին խնայողական մնտուկներուն։ Ինչպէս կը տեսնուի այդ թուանշաններէն, Գերմանիոյ բոլոր ժողովուրդին մէկ քառորդը իր ծախքէն կրցած է բան մը խնայել և պահել։ Այս խնայուած դրամներուն մեծ մասը հանանքար աշխատաւորներու, արհեստաւորներու և առեւտրական գործակատարներու կողմէ յանձնուած է, որոնք օր մը շնորհիւ այս խնայութիւնէն գոյացած դրամագլուխին, պիտի կրնան անկախ գործի մը ձեռնարկել և ասով թէ՛ իրենց և թէ երկրին հարստութեան ստարել։

Պոլսոյ պանքներուն հաստատած Խնայողական Սնտուկներն ալ մեր խնայութիւնները դիւրացնելու, քաջալերելու և արդիւնաւորելու պաշտօնն ունին։ Անոնք ժուժկալութեան, կանոնաւորութեան ու խնայասիրութեան վարժոցներ են։ Ո՞րքան փափաքելի էր որ մեր արհեստաւորները, աշխատաւորները և միջակ դասակարգի ընտանիքները օգտուէին անոնց մատուցած ծառայութիւններէն, իրենց ծախքերէն քիչ շատ խնայութիւն մը ընելով դրամագլուխ մը կազմելու և աւելի դիւրակեցիկ ապրելու համար։

Ա. Դ. Ալ-Փաքէանց.

ՄԵՂԱՊԱՐՏ ԶԱՆՑԱՌՈՒԹԻՒՆ ՄԸ ՄԵՐ ԵՐԿՐԱԳՈՐԾՆԵՐՈՒՆ ԴՈՂՄԷ

Թուրքիոյ երկրագործութեան զարգացման նպաստելու տեսակէտով Կ. Պոլսոյ Առեւտրական Սենեակին յայտնած բաղձանքներուն մէջ առաջին տեղը կը բռնէ ցորենի սերմին տեսակներուն աղնուացումը։ Հակառակ Երկրագործական նախարարութեան ջանքերուն, ինչպէս նաև Անատոլուի երկաթուղեաց վարչութեան զոհողութիւններուն, որոնք կ'ըլլան ընտիր տեսակ սերմ բաշխելով երկրագործներուն, այս վերջինները ապացոյցը կուտան մեղապարտ զանցառութեան մը, որ իրենց չտեսն համար ձեռնարկուած գործի մը առջեւ ծանր խոչընդոտ մը կը յարուցանէ։ Երկրագործները հակնալ չեն թուիր սերմերու ընտրութեան գործին աւագ կարեւորութիւնը, որ լաւ հունձք մը կ'ապահովէ և հողին արտադրութիւններուն արժէքը կը բարձրացնէ։

Ցորի մշակութիւնն մը յատկանշական պատճառներէն մէկն է սերմին որակին հանդէպ երկրագործներուն ցոյց տուած անտարբերութիւնը։ Անոնք տարօրինապէս կը սիալին երբ սխալ իմացուած խնայութիւնով մը կը ցանեն ա՛յնպիսի սերմեր զորս չեն կրցած ծախել հրապարակի վրայ։ Ամէնէն գեղեցիկ, խիտ և մաքուր ցորենահատ երբեք լաւ չէ իբր սերմ գործածուելու համար։ Ասոր համար է որ շտեմարանին ցորենի կոյտերէն ո և է հատ մը իբր սերմ գործածելու տեղ, ընդհակառակն շատ կարեւոր է ընտրութիւն մը կատարել և անստգիւտ ցորենահատերը միայն սերմանել։ Թերի, վախ, չհասունցած սերմերու գործածութիւնը քիչ ժամանակի մէջ առաջ կը բերէ հունձքի կարեւոր նուազում։ Փորձը ցոյց տուած է որ հունձքին չափին և սերմին հատութեան ատիճանին մէջ ուղղակի առնչութիւն մը կայ։ Այս հատութեան պէտքին ուշադրաւ մէկ ապացոյցը կը տրուի մեզ ամէն օր վուշի (քէթէն) մշակութեան մէջ։ Մըշակը միայն արտադրութեան տեսակէտն ունենալով, զանց կ'ընէ հունտերու ընտրութեան գործը և վերլուծմամբ յայտնի կ'ըլլայ որ ասիս Ֆոսֆորիքը շատ աւելի նուազ է քան երբ սերմի խնդիրը նկատի առնուի։ Եթէ կ'ուզուի յաջորդ տարի առատ հունձք ունենալ, հարկ է նորոգել սերմը։

Մշկավայրի փոխոխութեան խնդիրն ալ պատճառ մըն է հունձքին նուազելուն։ Բոյսը կլիմայական պայմաններու ազդեցութեան տակ կը զարգանայ և որպէս զի կարենայ ուրիշ տեղ փոխադրուիլ առանց վնասուելու, պէտք է որ սերմը դրուի միեւնոյն պայմաններուն, այսինքն միեւնոյն միջավայրին մէջ։ Սակայն եթէ պայմանները փոխուին կամ աւելի յոռի ըլլան, արդիւնքը անընպատ կ'ըլլայ։ Ո՛րքան աւելի տարբերութիւն ըլլայ մշակութեան և սերմին ընտրութեան գործին մէջ, այնքան աւելի արագ կ'ըլլայ լաւագոյն տեսակներու անհետացումը։ Այս վիճակը բընականաբար անխուսափելի հետեւանք մը չէ, այլ սերմերու ընտրողութեամբ առաջքը կ'առնուի անոր։ Ընտրողութիւնը հիմնուած է ժառանգականութեան սկզբունքին վրայ։ Անիկա ստացուած արդիւնքները կը ճշդէ և բարեբարոյ յառաջդիմութեան ընթացքը կը դիւրացնէ։

Հետեւաբար երկրագործները ջանալու են սերմին որակը ապահովել և թերութիւնները պակասցնել։ Մասնաւորապէս արմտիքի վրայ խօսելով, ա՝հաւասիկ ա՛յն պատճառները, որոնք ազարակատէրը կը պարտաւորին հունտ գտնելու։ 1. Անխնամ կերպով առաջ տարուած երկրագործական ձեռնարկի մը առթիւ փորձը ցոյց կուտայ արդարեւ որ եթէ ընտրողութեամբ ստացուած տեսակները այլասեռին, լաւագոյն պարարտացուցիչներն իսկ անկարող են արմտիքի տեսակները բարեւոքել։ 2. Ագարակին մէջ քաղուած սերմը յաճախ թերի կ'ըլլայ։ Արդէն երկրագործութեան մէջ, անյաջողութեան պատճառները շատ ըլլալով, զանոնք չատցնելու բնաւ տեղի չկայ։ Խնամքով ընտրուած սերմեր գործածելով, արդիւնքը լիուլի կը վարձատրէ եղած զոհողութիւնը։

Իբրեւ եզրակացութիւն, ըսենք որ հողին յանձնուած սերմերուն ընտրութեան ո՞րքան հոգ տարուի, կ'արժէ։

ՄԵՏԱՔԻՍ ԵՒ ԽՈՂԱԿԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Մետաքսի և խոզակի հրապարակին կացութիւնը թէեւ գործառնութեանց թիւին և քանակութեան տեսակէտով փայլուն չէ, բայց գիներու կողմէ գոհացուցիչ է։ Եւ յետոյ, եթէ գործերը առատ են, սակայն ոգեւորութեան հանգամանք մը կայ, սպառումի պէտքերը գոհացնելու համար։

Նոր մետաքսի ժամանումներուն գալով, տակաւին շատ կարեւոր քանակութեան մը չեն հասնիր, և գնողները կը պարտաւորուին լեցուն գին տալ անոնց։

Պրուսայի և Սուրիոյ տեսակները կը շարունակեն խնդրանքի առարկայ ըլլալ։

Ասիոյ և Եւրոպայի արտադրող հրապարակներուն լուրերը հետզհետէ նպաստաւոր հանգամանք մը կ'առնեն։ Ամէն գործարանի մէջ կը դիտուի ապրանքի նուազութիւն, որով խնդրանքը պիտի աւելնայ։ Մետաքսեղէնի գործարաններու մէջ աշխատութիւնք կը շարունակուին թէ՛ հին հրամանները և թէ նոր յանձնարարութիւնները գործադրելու համար։

Միլանի մէջ, բաւական կարեւոր գործառնութիւններ կան և գիները հաստատուն են։

Լիոնտոնի հրապարակին վրայ գործ կը պակսի սթօք չըլլալուն և ապրանքի տէրերուն կողմէ բարձր գիներ պահանջուելուն համար։

Լիոնի մէջ Պրուսայի խամ մետաքսին Ա. տեսակը կ'արժէ 47 ֆր., 16/18 տէնիա, Սուրիոյ կրկնոլորին Բ. տեսակը 53.80 ֆր., 19 21 տէնիա։

ԳԱՂԹԱԲԵՐԻ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Շաբար.— Ծախուեցաւ 3240 պարկ աւստրիական, կենդինարը 82 ղրշ.ի, 200 պարկ փռչի, 79 ղրշ.ի։

Խանուկ.— Ծախուեցաւ 4400 պարկ։ Ռիոյին 100 օքան կ'արժէ 600-670 և Վէրրայիրը՝ 700-760 ղրշ.։

Բրինձ.— Ծախուեցաւ 1900 պարկ Ռանկուն, պարկը 112-114 ղրշ.ի, 1090 խագվի եգիպտական, 86 ղրշ.ի, և 50 պարկ ճաբոնական, 142 ղրշ.ի։ Բ. տեսակը կ'արժէ 125 ղրշ.։

Իւղ.— Ծախուեցաւ 250 տակառ Միտիլլիի և Այվալըի ապրանք, առաջինին քիլօն 4-4¼ ղրշ.ի և երկրորդինը՝ 4½ ղրշ.ի, մէճիտիէն 21 ղրշ.ի հաշուով։

Օճառ.— Ծախուեցաւ 500 պարկ Միտիլլիի ապրանք, քիլօն 100 ֆր.ի, Լ. Օամ. 109էն։

Սեւ պղպեղ.— Ծախուեցաւ 90 պարկ, օքան 8-8¾ ղրշ.ի, Լ. Օամ. 100 ղրշ.էն։

Մոմ.— Ծախուեցաւ 1800 մնտուկ Ֆուռնիէ, էքզդրա 14 քիլօնոց մնտուկը 59½-60 ղրշ.ի, 10 քիլօնոցը 49ի, 7½ը 38ի, 8ը 40ի և 3½ը 17½ի։

ՍԵՂԱՆԱՒՈՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

Լոնտոնի հրապարակին վրայ դրամը 2% ով կարելի է Տեռք բերել։ Նոյն իսկ կ'ըսուի թէ Անգլիոյ պանքային դրամագեղը, որ 3½ է այժմ, 3%ի պիտի իջնէ։

Պետական արժէթուղթերուն մէջ, Օսմանեան Միացեալ պարտաթղթերը Բարիզի սակարանին մէջ 15 սանդիմ վրայ դրին և բարձրացան 97.45ի, բայց ի վերջոյ 97.32ի վրայ փակուեցան։ Ֆրանսական Ռանդը բարձրացաւ 97.82½ի, մինչդեռ Օգոստ. 8ի գինն էր 97.76։ Սպանիական Սրտաքինը Բարիզի սակարանին մէջ նորէն բարձրացաւ 96.50ի և ի վերջոյ փակուեցաւ 96.42ի վրայ։ Ռուսական արժէթուղթերն ալ նոր բարձրացումներ կը կրեն։ Վարկի հաստատութիւններուն մէջ, ուշադրութեան արժանի է Պանք ու Տրանսի Օգոստ. 2ի հաշուեկշիռը, ուր 195 միլիոնի յաւելում կայ առեւտրական թուղթերու բաժնին մէջ և 8 միլիոն 807,000 ֆր.ի յաւելում մը՝ արժեթուղթերու վրայ փոխառութեանց բաժնին մէջ։ Ոսկեղրամը նուազած է 8,341,000 և պանքնոտները աւելցած է։ Իսկ չարաթական շահը բարձրացած է 1,733,177 ֆր.ի։

** Պանքներու հրապարակին տրամադրութիւնները լաւ են։ Սպանիական արժեթուղթերը բռնուած են, թէեւ փոխանակագիրը 11%ին շուրջը կը դառնայ մնայ։ Բայց երկրին տնտեսական զարգացումը և վաճառականութեան արագ յառաջդիմութիւնը յոյս կուտան որ մօտ ժամանակի մէջ շտկուի փոխանակագիրին վիճակը։

** Նորման շոգենաւը Օգոստ. 9ին Թէբղաունէն մեկնեցաւ։ 821,495 ոսկի կը տանի Լոնտոն։ Այժմ ճամբան կը գտնուի 1,800,000 ոսկի, որոնք Անգլիա կը տարուին։

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՍԱԿԱՐԱՆ

ՊՈԼՍՈՅ ԱՌԵՒՏՐ. ՀՐԱՊԱՐԱԿԸ

(Օգոստոս 1 Երեքշաբթի)

Առաջին	ճերմակ	օքան	38—38½
Երկրորդ	»	»	36½37—
Խառն	»	»	35—
Զաւտարլը	»	»	33—34
Կարծր առաջին		»	40—41
Կարծր միջին		»	38¼ 39½

Երեկ 2 վակոն Անատոլուի ցորեն ժամանեց։

ԱԼԻՒՐ	Ղրշ.
Տեղական գերբմա Ա. պարկ	71—71½
» » Բ. »	67—

ԹԵՓ

Օքան 15— փարա

ԳԱՐԻ

Քէօսթէնէճ քիլէն	12¾—13
Բումիլի և Մէրսին »	11¾—12½

ԲԱՄՊԱԿ

Բացում Օգոստ. 13ի

Լիվրբուլ	
Օգոստոս	5.45
Սեպտ.—Հոկտ.	5.34
Հոկտ.—Նոյեմ.	5.32
Ցուն.—Փետր.	5.33

Հանգարտ

Փակում Յուլիս 26ի։

Լիվրբուլ	
Տրամադրելի	5.72

ՅՈՐԵՆ

Փակում Օգոստոս 13ի

Նիւ-Եորք	
Տրամադրելի	71⅛
Մարտի համար	
Սեպտ.ի »	79⅜
Դեկտ.ի »	82⅛
Չիքակօ	
Տրամադրելի	
Սեպտեմբերի	72⅜
Դեկտեմբերի	75
Բարիզ	
Տրամադրելի	—.—
Օգոստոս.ի համար	22.60

ՍԻՄՈՆ ՉԷՕՄԼԷԳՃԵԱՆ

«ՄԱՆԶՈՒՄԷ»Ի ԹՈՒՄՕՆԸ 87

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ ՈՒԼԵՒՈՐՈՒԹԻՒՆ

ԱՇԽԱՐՀԻ ՇՐՋԱՆԸ

ՀՈՎԱՆՈՑԻ ՄԸ ՍԻՐՈՅՆ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՄԱՍ

ԻԲ.

Կալանաւորները անտոյգ կացութեան մը մատնուած, չէին կրնար վրդովել իրենց սպասող ապագան։ Սըր Ճէյմս Կուպի, նոր յայտնութիւն մը ցոյցողի երեւոյթով,

—Թիչ մը ևս սպասենք, ըսաւ։

—Սպասե՞նք... Նոր բա՞ն մը կը խորհիք։

—Այո, նոր ծրագիր մը կը պատրաստեմ մտքիս մէջ, բայց մտադրութիւնս ձեզի յայտնելէ առաջ, կ'ուզեմ փորձով հասկնալ թէ անոր գործադրութիւնը կարելի՞ է թէ ոչ։

—Փորձը երկա՞ր պիտի տեւէ արդեօք։

—Ո՛չ, ժամէ մը յայտնի կ'ըլլայ։

Սըր Դրիղորի Շորթ թէեւ անհամբեր էր, սակայն ո և է փորձ չբրաւ, սա անգամ մըն ալ չկրցայ աչքս գոցել։ հօրեղբօրորդւոյս հետ կը խօսակցէին և ես մութին մէջ կը լսէի անոնց ձայնը։

Սըր Ճէյմս Կուպի, վերջին ծայր գոհ մնալով նշանածին այս խօսքերէն,

—Իրա՞ւ օրիորդ, բոլոր մեր խօսակցութիւնը ունկնդրեցի՞ք արդեօք։

—Այո՛, իմ վրայ կը խօսէիք, դիս աղատելու միջոցներուն վրայ կը մտածէիք, ասոնց ամէնքը երախտագիտութեամբ ունկնդրեցի։

Միլիոնատէրը, վերջին ծայր ազդուած,

—Ինչ, ըսաւ, միթէ զաւակս փրկելու համար միջոցնե՞ր կը խորհիք, Սըր Դրիղորի, ինչո՞ւ համար ինծի բան մը չէք ըսեր։

—Ո՛չ, ես չեմ խորհողը, Սըր Ճէյմս Կուպի միջոց մը գտեր է, և կը պնդէ թէ այս կերպով պիտի կարենանք ազատիլ, ըսաւ Սըր Դրիղորի Շորթ։

—Հոս եմ, սիրելի հայրիկ, գոչեց, հանգիստ եմ, ինծի համար մտահոգ մը ըլլար։

—Զե՞ս քնանար, զաւակս։

—Ո՛չ հայրիկ, բաւական ժամանակէ ի վեր արթուն եմ, Սըր Ճէյմս Կուպիի ձայնը դիս արթնցուց քունէս, սա անգամ մըն ալ չկրցայ աչքս գոցել։ հօրեղբօրորդւոյս հետ կը խօսակցէին և ես մութին մէջ կը լսէի անոնց ձայնը։

Սըր Ճէյմս Կուպի, վերջին ծայր գոհ մնալով նշանածին այս խօսքերէն,

—Իրա՞ւ օրիորդ, բոլոր մեր խօսակցութիւնը ունկնդրեցի՞ք արդեօք։

—Այո՛, իմ վրայ կը խօսէիք, դիս աղատելու միջոցներուն վրայ կը մտածէիք, ասոնց ամէնքը երախտագիտութեամբ ունկնդրեցի։

Միլիոնատէրը, վերջին ծայր ազդուած,

—Ինչ, ըսաւ, միթէ զաւակս փրկելու համար միջոցնե՞ր կը խորհիք, Սըր Դրիղորի, ինչո՞ւ համար ինծի բան մը չէք ըսեր։

—Ո՛չ, ես չեմ խորհողը, Սըր Ճէյմս Կուպի միջոց մը գտեր է, և կը պնդէ թէ այս կերպով պիտի կարենանք ազատիլ, ըսաւ Սըր Դրիղորի Շորթ։

— Իրա՞ւ կ'ըսէք, է՛, ինչ է եղեր այդ միջոցը, ինծի ալ ըսէք որ ես ալ գիտնամ։

—Ասիկա ժամ մը վերջը կրնանք ձեզի գիտցնել, ըսաւ, Դրիղորի։

—Ինչո՞ւ համար հիմակ չէք ըսեր։

—Պէտք է նախ փորձենք թէ այս միջոցով պիտի կրնա՞նք ազատիլ, երբ ես այս մասին վստահութիւն գոյացնեմ, այն ատեն ձեզի տեղեկութիւն կուտամ, ըսաւ Ճէյմս։

—Զարմանալի բան, յարեց Սըր Տավիտ Քուրնէմսը։

Այս միջոցիս, Սըր Ճէյմս Կուպի չորս կողմը ակնարկ մը նետելէ յետոյ,

—Կարծեմ թէ փորձերնիս երկար չպիտի տեւէ, ըսաւ, ոտնաձայն մը կը լսեմ, անպատճառ քովերնիս մէկը կու գայ։

Միլիոնատէրը յօնքերը պռստելով,

—Ըսել է հնարած միջոցը կարեւորութիւն չի պիտի ունենայ, որովհետեւ ես ալ ոտնաձայնը կը լսեմ, ա՜հ, կասկածնիս պիտի իրականանայ։

—Զեմ կարծեր, ըսաւ Ճէյմս։

Երիտասարդին չեմ կարծեր ըսելը շատ կասկածելի էր, հաւանական էր որ միլիոնատէրը իր կարծիքին մէջ չէր սխալած։ Սակայն ասոր բոլորովին հակառակը տեղի ունեցաւ։ եկող ընիկը ձեռքը տակառ մը ունէր, որուն մէջ Ափրիկեան անտառներուն է՛ն հազուագիւտ պտուղները կային։ ուղեւորները երբ եղելութիւնը իմացան ազատ շունչ մը առնելով, եկող ընիկը ուրախ զուարթ դիմաւորեցին, սակայն զատ անիկա ահագին սափոր մըն ալ վայրի ալիքի կաթ բերած էր։

—Եթէ հարիւր ոսկի ծախք ըլլայ, դարձեալ կարելի չէ ասանկ համեղ ու պատուական կերակուր մը ձեռք անցընել, ըսաւ Սըր Դրիղորի Շորթ։

—Այո՛, յարեց Սըր Տավիտ Քուրնէմսը, իրաւունք ունիք, հիմակ կատարելապէս համոզուեցայ թէ ընիկները այս տեսակ կերակուրներով կ'ուզեն մեզի որսալ և վերջ ի վերջոյ Էլէնը ձեռուընուս պիտի յափշտակեն։ ա՜հ, անիծեալ սատանաներ, առաջուան հիւրմնացած գիւղերնուս բնակիչներն ալ գլխունուս այս ձիւնը բերին։

—Ինչ կ'ուզէ թող ըլլայ, ըսաւ Սըր Ճէյմս Կուպի, սա կերակուրի խնդիրը մեզի ժամանակ չահիլու ազէկ միջոց մը եղաւ, կարծեմ թէ աւելի դիւրաւ պիտի կարենանք ազատիլ։ Սակայն ասոր բոլորովին հակառակը տեղի ունեցաւ։ եկող ընիկը ձեռքը տակառ մը ունէր, որուն մէջ Ափրիկեան անտառներուն է՛ն հազուագիւտ պտուղները կային։ ուղեւորները երբ եղելութիւնը իմացան ազատ շունչ մը առնելով, եկող ընիկը ուրախ զուարթ դիմաւորեցին, սակայն զատ անիկա ահագին սափոր մըն ալ վայրի ալիքի կաթ բերած էր։

—Եթէ հարիւր ոսկի ծախք ըլլայ, դարձեալ կարելի չէ ասանկ համեղ ու պատուական կերակուր մը ձեռք անցընել, ըսաւ Սըր Դրիղորի Շորթ։

—Այո՛, յարեց Սըր Տավիտ Քուրնէմսը, իրաւունք ունիք, հիմակ կատարելապէս համոզուեցայ թէ ընիկները այս տեսակ կերակուրներով կ'ուզեն մեզի որսալ և վերջ ի վերջոյ Էլէնը ձեռուընուս պիտի յափշտակեն։ ա՜հ, անիծեալ սատանաներ, առաջուան հիւրմնացած գիւղերնուս բնակիչներն ալ գլխունուս այս ձիւնը բերին։

—Ինչ կ'ուզէ թող ըլլայ, ըսաւ Սըր Ճէյմս Կուպի, սա կերակուրի խնդիրը մեզի ժամանակ շահիլու ազէկ միջոց մը եղաւ, կարծեմ թէ աւելի դիւրաւ պիտի կարենանք ազատիլ։

—Ձեր գտած միջոցներուն մասին մեզի ինչո՞ւ համար բան մը չէք ըսեր։

—Քիչ մը սպասեցէք, հիմակու

ԱՐՏԱՔԻՆ

ԳԵՐՄԱՆԻԱ ԵՒ ԱՆԳԼԻԱ

ԹՕՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆ ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԱՆԴԱՄՆԵՐՈՒՆ ՀԵՏ

Մարիէնպատէն կը հեռագրեն Օգոստոս 10 թուով. — Անգլիոյ Թագաւորին մօտալուտ գալստեան առթիւ հոս եկող Անգլիացիներուն թիւը օր օր կ'աւելնայ։ Անգլիական բարձր ընկերութեան և Խորհրդարանին առաջնակարգ անդամները արդէն հոս կը գտնուին։ Վարչապետ Սըր Հէնրի Բ. Պէնըրմէն վաղը հոս կը ժամանէ։ Մարիէնպատի հին յաճախորդներէն մին անգլիացի գնդապետ Մարք Լօդուուտ, պահպանողական կուսակցութենէն, հոս է քանի մը օրէ ի վեր։ Իրմէ զատ Խորհրդարանին կարեւոր անդամներէն Սըր Ալպերթ Բարքըր, որ գաղթային գործերու մէջ մեծ հեղինակութիւն մըն է, և Զէմպրլէնէն ետքը մաքսային քաղաքականութեան ջերմ կուսակիցներէն մին, մեծ հետաքրքրութիւն ցոյց կուտայ երկու Վեհապետներուն տեսակցութեան մասին։ Իր պատանեկութիւնը անցուցած է Քանատայի մէջ, երկաթ տարի ապրած է Աւստրալիոյ մէջ և ամէն կերպով կը ճանչնայ Հարաւային Ափրիկէն։ Հոս են նաեւ ազատական կուսակցութենէն գնդապետ Հէրպերթ, երբեմն զինուորական կցորդ Բեթերսպուրկի մէջ, և Մր. Էօտէն Ուէյսըն, հնօրեայ խորհրդարանական մը։

Բնական է որ Անգլիոյ Երեսփ. ժողովին այս անդամներուն հետ քաղաքական խնդիրներու մասին խօսակցութեան միջոցին, առաջին տեղը կը բռնէ «Անգլիա և Գերմանիա» խնդիրը, որ արդարեւ գլխաւոր դերը պիտի խաղայ Էտուարտ թագաւորին և Վիլհելմ կայսեր տեսակցութեան մէջ։ Զորս ե-բեւոխանները իրենց կարծիքը կը յայտնեն համարձակօրէն այս նիւթին վրայ։ Երկու ազատականները ջերմագին չեչտերով կը խօսին տեսակցութեան վրայ, ինչպէս նաեւ երկու պահպանողականները։ Նախ վերջիններուն ըսածին մտիկ ընե՛նք։ Միւսներուն բարեկամական յայտարարութիւնները եւս նոյն են։

Գնդապետ Լօքուուտ, որ անցեալ տարուընէ ի վեր Պետական Խորհուրդին ալ անդամ է, Աւստրիոյ հետ շատ հին յարաբերութիւն ունի։ Երկու տարի առաջ Վիեննայի մէջ մեռնող իր անուանակը անգլիական դեսպանատան խորհրդականի պաշտօն վարած է շատ տարիներ և ժամանակ մըն ալ ընդհանուր հիւպատոս եղած է Բէյրթայի մէջ։ Գնդապետը Երեսփ. ժողովին մէջ Ուէսթ Էսէքսի ներկայացուցիչն է,— իր ընտրողները մասամբ Լոնտոնի բնակիչներուն կը վերաբերին, մասամբ ալ մօտակայ շրջանակներուն։

Գնդապետին կարծիքը հարցուցի (կ'ըսէ Նայէ Ֆրայէ Բէնսի թղթակիցը) Գերմանիոյ հանդէպ Անգլիոյ տրամադրութեանց և Վիլհելմ կայսեր հետ Էտուարտ թագաւորին տեսակցութեան վրայ։ Պատասխանեց հետեւեալ կերպով.—

«Զուգի հետ համաձայն, բոլորովին համաձայն պիտի խօսիմ։ Զէմ հաւատար որ կարելի ըլլայ մտերմական յարաբերութիւն մը գոյացնել Անգլիոյ և Գերմանիոյ միջեւ։ Ուրախ եմ Ֆրիտրիխսհօֆի տեսակցութեան վրայ։ Միայն թէ կը չափազանցուի անոր կարեւորութիւնը, ինչպէս չափազանցուեցաւ գերմանի խմբագիրներուն Անգլիա այցելութիւնը։ Ասոնք խորը երթալիք բաներ չեն։ Էտուարտ թագաւոր խաղաղութեան իշխան է գերազանցապէս։ Բայց Անգլիոյ մէջ դիւրաւ մոռցուելիք բաներ չեն գերման կառավարութեան բռնած ընթացքը և գերման մամուլին հակաբրիտանական յայտարարութիւնները։ Գերման կառավարութիւնը, եթէ ուզէր, երկար ատենէ ի վեր կրնար զօրաւոր աղդեցութիւն մը բանեցնել օրինաւոր լեզու գործածել տալու և Անգլիոյ հետ համաձայնութեան մը դուռ բանալու համար։ Անգլիոյ միջակորեաւ դասակարգին մէջ Գերմանիոյ միջակորեաւ դասակարգին դէմ յայտնի առելութիւն մը կայ։ Անգլիոյ և Գերմանիոյ միջեւ բազմապատիկ յիշումները և լեղուագարութիւնները պատճառուն որ երկու աղդերը վաճառականութեան ատհմանին մէջ իրարու հակառորդ կը նկատեն իրենք զիրենք։ Ես և իմ կուսակցութեան յարդները ա՛յն կարծիքը ունինք թէ Անգլիա չի կրնար հ.նդարձօրէն տալ Գերմանիոյ մաքսային պաշարին և վերջ ի վերոյ Զէմպրլէնի մաքսային քաղաքականութեան յարիւը անխուսափելի պիտի ըլլայ։ Այս մասը խօսած եմ իմ ընտրողներուս։ Բայց միւնոյն ատեն կը խոստովանիմ թէ Զէմպրլէնի քաղաքականութիւնը Անգլիոյ ներքին շրջանակներուն մէջ մեծ համակրութիւն շահած չէ (ինչպէս ցոյց տուին վերջին ընտրութիւնները)։ Բայց հիշդ ա՛յս քաղաքականութիւնն է զոր Անգլիա ապագային պիտի պարտաւորուի բռնել Գերմանիոյ դէմ։ Առ այժմ Ազատական կուսակցութեան յաղթանակը ապահովեալ է, բայց ո՛չ տեւականօրէն։

Սըր Բարքըր 1900էն ի վեր իբրեւ ներկայացուցիչ Կրէվսէնտի բաղմած է Խորհրդարանին մէջ, ուր Լօքուուտի պէս, կը վերաբերի պահպանողական կուսակցութեան։ Երեսփ. ժողովին կրտսերագոյն անդամներէն մին է, 42 տարեկան մարդ մը։ Երկար ատենէ ի վեր արդէն հանրածանօթ վիպասան մըն էր, քաղաքականութեան մէջ մտնելէ առաջ։ Իր արտաքին երեւոյթէն դատելով, աւելի հռոմէական արիւն գոգցես կը կրէ իր երակներուն մէջ քան թէ անգլիական։ Իր յայտարարութիւնները ըրաւ կորովի չեչտով մը.

«Երիտասարդութիւնս Քանատայի մէջ անցուցի։ Հայրս հոն իբրեւ զինուորական՝ պաշտօն ունէր։ Ինչպէս գիտէք, Քանատա 1759ին Ֆրանսայէն Անգլիոյ անցաւ։ Ֆրանսացիք հոն կ'ապրին Անգլիացիներուն մօտ։ Մեծ մասամբ ֆրանսական տարրէ բաղկացեալ Քեպէք գաւառը Ֆրանսայէն աւելի մեծ է։ Իմ առաջին պատանեկութեանս մէջ սա՛ տպաւորութիւնը ընդունեցայ թէ Քանատա, Անգլիացւոց և Ֆրանսացւոց միաբան գործակցութեան շնորհիւ երջանկաբար բարօրութիւն մը ունի։ Ուստի երբ Անգլիոյ մէջ քաղաքականութեան նուիրուեցայ, և տեսայ որ Ֆրանսայի դէմ անպատշաճ վէճիներ կը տարածուին, կրցայ սա՛ գաղափարը տարածել թէ Անգլիոյ փրկութիւնը կը պահանջէ որ երկու երկիրներուն միջեւ դժուարութիւնները բարձուին։ Զուրացուիր որ ամենայն դժուարութիւններ կային, բայց միմիայն գաղթային բնութիւն ունեցող, ոչ առեւտրական։ Ֆերանսա մեր առեւտրական մրցակիցը չէր և չէ բնաւ։ Գինի և մետաքս կը ներածէ մեր մէջ, և բազմաթիւ առարկաներ, որոնք Անգլիոյ մէջ չեն հանիր։ Բայց մեծ դժուարութիւններ կային Նիւ-Ֆաունտլէնտի ձկնարաններուն, Ափրիկէի գաղթավայրերուն և Մարոքի մասին, ուր Ֆրանսա կ'ուզէր գերակշիռ ազդեցութիւն ունենալ։ Հիմա անգլեւ-ֆրանսական համաձայնութիւնը բոլոր այս դժուարութիւնները վերցուց։

«Բայց խնդիրը կը տարբերի Անգլիոյ և Գերմանիոյ միջեւ։ Առեւտրական և ճարտարարուեստական առագին մրցում կայ։ Գերմանիա չի կրնար այլեւս կերակրել իր յարաճուն ժողովուրդը և գաղթավայրի կը կարօտի։ Այս վերջին կարօտութիւնը Գերմանիոյ հետ մեր յարաբերութեանց վրայ ծանր կը կշռէ։ Ամերիկա եւս մեր առեւտրական մրցակիցն էր և է — բայց հիւսիսային Ամերիկա առագին կերպով մեծ է և գաղթավայրի պէտք չունի, եթէ նոյն իսկ իր բնակիչները քանի մը տասը միլիոն ալ աւելնան։ Այս առթիւ ըսեմ թէ Միացեալ Նահանգաց և Գերմանիոյ միջեւ պատերազմ մը աւելի կարելիութեան սահմանին մէջ է, քան պատերազմ մը Անգլիոյ և Գերմանիոյ միջեւ։ Երկու երկիրները, Գերմանիա և Միացեալ Նահանգները, մրցակից պայքար մը կը մղեն շահատան գտնելու համար աշխարհի մէջ, և Ամերիկա վերջին տարիներուս այսպիսի շահատաններ բացաւ Զինատանի, Ճաբոնի մէջ և այլուր։ Գերմանիա կը ջանայ Ամերիկան յաղթահարել Ամերիկայի մէջ իսկ, Հարաւային Ամերիկայի, Մեքսիքոյի, Բուսպայի մէջ և այլուր։ Մեքսիքոյի բարձրաստիճան պաշտօնատարներէն մին անդամ մը, երբ 1893ին Մեքսիքօ կը գտնուէի, հետեւեալ կերպով պարզեց հակառակութիւնը Գերմանիոյ և Հիւսիսային Ամերիկայի միջեւ.— Ամերիկացիք մեզի կուգան և կ'ուզեն որ մեր առեւտրական պէտքերը բռնօրէն իրենք հայթայթեն, իրենց ճաշակին համեմատ։ Ցեռոյ կուգան Գերմանացիք — քաղաքավարութիւն ձեւացնելով կ'ըսեն.— «Եթէ ոչ այսօր, բայց վաղը»։ Գերմանացիք պատրաստ են յարմարելու մեր ճաշակին, և այսպէս կ'ըսեն հրաւիրելով հիւսիսային Ամերիկացիներուն բոլոր դժկամակութիւնը իրենց վրայ։

«Երբ քանի մը տարի առաջ Վէնէցուէլայի մէջ պատերազմի մը ուրուականը տեսնուեցաւ, Գերմանիա բրաւ չբրաւ համոզեց և իր ետեւէն քաշեց Անգլիան, բայց Հիւսիսային Ամերիկա արդեւք եղաւ Գերմանիոյ ոմնդութեան Վէնէցուէլայի մէջ։ Ըսածէս կը հասկցուի որ Անգլիա և Գերմանիա հասարակաց շահեր ունին։ Բայց կարելի չէ գաղթային հրապարակներուն վրայէն վերցնել Անգլիոյ և Գերմանիոյ առեւտրական մրցումին սաստկութիւնը և ասկէց առաջ եկած պաղութիւնը։ Ասիկա անհերքելի իրողութիւն մըն է։ Հետզհետէ պիտի աւելնայ Գերմանիոյ դէմ նողկանքը Անգլիոյ մէջ, ո՛րչափ որ աւելնայ բրիտանական պետութեան և գաղթավայրերուն մէջ գերմանական ներածութեանց թիւը։ Անգլիա չի կրնար հանդուրժել որ գերմանական մրցումը վնասէ անգլիացի աշխատաւորներուն։ Ուստի մաքսը միայն կրնայ հաւասարակշռութիւն հաստատել, ասոր համար վճռաբար պոյտեան մըն է Զէմպրլէնեան մաքսային բարեկարգութեան, որ գոնէ ժամանակ մը պաշտպանողական նպատակի մը պիտի ծառայէ։

«Պիտմարք իշխան գուշակած է որ ապագային պատերազմները տնտեսական պատերազմներ կրնան ըլլալ, որոնց առաջին մասնակցողը Գերմանիա պիտի ըլլայ։ Կը հաւատամ թէ ուշ կամ կանուխ պատերազմը Գերմանիոյ և Անգլիոյ միջեւ առեւտրական գեռնին վրայ պիտի մղուի առանց զէնքի դիմելու հարկին։ Կ'ընդունինք որ Գերմանիա պարտաւոր է իր նաւատորմիղը չինել և աւելցնել իր հզօր վաճառականութեան չափուն համար։ Երկու Տէրութիւնները կրնան իրարու նեղսրտել, բայց եթէ Անգլիա պաշտպանողական գիրք մը բռնէ իր առեւտրական և ճարտարարուեստական գաղթը պահպանելու համար, չեմ կարծեր որ պատերազմ ծագի միջերնին»։

Հարցուցի թէ Պահպանողական կուսակցութիւնը Ազատական կուսակցութենէն աւելի հակառակորդ է Անգլիոյ։

«Գերմանիոյ մէջ այդպէս կը խորհին, բաւ, Բարքըր։ Որովհետեւ Ազատականք մաքսի հակառակ են, և գերման վաճառականութիւնը և անոր առագին յաջողութիւնը կը նպաստաւորեն Անգլիոյ մէջ, սա՛ հետեւանքը առաջ կը բերուի թէ մենք Գերմանիոյ հակառակորդ ենք։ Բայց իրականին մէջ մենք մեր համաւոր ժողովուրդին դէմ հակառակութիւն չունինք, բայց չենք ալ ուզեր մեր նիւթական շահերը զոհել Գերմանիոյ հանդէպ մեր համակրութիւններուն։»

—Ի՞նչ կը խորհիք Ֆրիտրիխսհօֆի մէջ վեհապետական տեսակցութեան վրայ։

«Ո՛չ, կը չափազանցեմ անոր հետեւանքը և ոչ ալ կը նուազեցնեմ։ Երկու Վեհապետները ասկէց առաջ տարիներու ընթացքին մէջ զիրար շատ տեսած են։ Աւելի կարեւոր կը նկատեմ Գերման խմբագիրներուն Լոնտոն այցելելը և ի մօտոյ անգլիացի խմբագիրներուն Պերլին այցելելութիւնը։ Երկուստեք մամլոյն այս բարւոք տրամադրութիւնները խաղաղութեան համար մեծ կարեւորութիւն ունին երկու մեծ ազգերու միջև։ Մինչեւ մէկ ատտիճան ընտանեկան է երկու Վեհապետներուն տեսակցութիւնը, որ պէտք ունի հանրային կարծիքին աջակցութեան։ Մեր ժողովուրդին մէջ տակաւին գէշ կ'ազդէ ա՛յն լեզուն, զոր Գերման մամուլը Անգլիոյ դէմ գործածեց Պոէրական պատերազմին ժամանակ, և երբ Գերման մամուլը հիմա լեզուն փոխէ, չնորհակալութեամբ պիտի ընդունինք։»

Պահպանողական կուսակցութեան երկու առաջնակարգ անդամներուն հետ խօսակցութենէն վերջ, Ազատականներուն կարծիքը փնտռելու Գերմանիոյ և Անգլիոյ խնդրոյն վրայ։ Մանաւոր շահեկանութիւն ունէր ինձի համար գործօն ծառայութեան մէջ գտնուող զինուորական մը լսելու։

Գնդապետ Հէրպերթ օվ Լանարթ Ազատական կուսակցութեան մէջ միակ գործօն զինուորականն է։ Հինգ տարի-1886էն մինչեւ 1890-զինուորական կը ցորդ էր Բեթերսպուրկի մէջ։ Աշխարհի մէկ մեծ մասը կը ճանչնայ։ Հինգ տարի Քանատայի մէջ գունդի մը կը հրամայէր, Սուտանի մէջ գործելէ վերջ։ Առաջին անգամ ըլլալով Խորհրդանին մէջ մտաւ վերջին ընտրութիւններուն բերմամբ։ Ընտիր կերպարանք մը ունի,— ճիշտ ու ճիշտ Անգլիացի,—նուրբ, խարտեաշ, կապուտաչուն։ Հետեւեալ կերպով պարզեց իր միտքը.—

«Մեր թագաւորին գերման կայսեր հետ հանդիպումը կ'ողջունեմ իբրեւ բարի նշան մը։ Ազատական կուսակցութիւնը, որուն կը վերաբերիմ, Գերմանիոյ հետ բարեկամական համաձայնութիւն մը կուսակից է։ Բայց Գերմանիոյ մէջ տեսնուած տրամադրութիւնները Ազատական կուսակցութեան գործը չեն դիւրացներ։ Մեր պահպանողական կուսակցութեան լուրջ տարրերն ալ արտաքսմանի հետ չփոթ կացութեան մէջ գտնուիլ չեն ուզեր։ Այո՛ մեր Խորհրդարանին մէջ կա՛ն ճիենկօներ, մասամբ պահպանողականներէն կազմուած, բայց մենք՝ Ազատականներս՝ ա՛յն կարծիքը ունինք որ Անգլիա խաղաղութեան պէտք ունի։ Կը յիշեմ որ հարաւ-ափրիկեան պատերազմէն առաջ Բոնսոլիտէն 120ի վրայ կը մնար և այսօր տակաւին 90ի չէ հասած։ Երբեք մեր մէջ տրամադրութիւն չկայ անարկի զինուորական ծախքեր ընելու։ Ազատական կուսակցութիւնը որ տակաւին քիչ ժամանակէ ի վեր իշխանութեան գլուխ անցած է, ծովային նախարարութեան ելմտացոյցը երկուքուկէս միլիոն զեղչեց, և դիտաւորութիւն կայ այս ճամբան շարունակել։ Ցոյց տուինք արդէն թէ բարձրագոյն աստիճանով զէնքնկէցութեան կողմն ենք, և բարւոք համաձայնութեան մը շահուն համար փոփաքելի է որ եթէ սոյնօրինակ հոսանք մը Գերմանիոյ մէջ տեսնուի, և մանաւանդ եթէ Գերմանիա Լա Հէյի յառաջիկայ Դեսպանախորհուրդին մէջ ուզէ Անգլիոյ և միւս տէրութեանց հետ զէնքնկեցութեան համամիտ դրութիւն։ Կը կրկնեմ.— Անգլիացի ժողովուրդին մեծամասնութիւնը Գերմանիոյ համար բարեկամական զգացում կը տածէ։ Երբ մամլոյն մէջ ալ ուրիշ ոգւով հրատարակութիւններ ըլլան, կրնանք հասնիլ մեր նպատակին։»

Միւս ազատական երեսփոխան Էօժէն Ուէյսըն Ֆրիտրիխսհօֆի տեսակցութեան վրայ հետեւեալը խօսեցաւ. Ազատականներս անպայման կերպով համամիտ ենք Գերմանիոյ հետ բարւոք համաձայնութեան. վրէժխնդիր քաղաքականութեան հետամուտ չենք։ Գերմանիա մեր լաւագոյն յաճախորդն է։ Անհնարաւոր կը դիտնք գերման նաւատորմիղին զարգացումը։ Մեր արտածութիւնը և մեր ճարտարարուեստը անկէց կ'օգտուին։ Անգլիա պատերազմ չուզէր, ո՛չ ալ մեզ՝ Գերմանիոյ հետ։ Անգլիա հիմա ներքին բարեկարգութիւններով զբաղած է, որոնցմէ երկուքը Խորհրդարանին այս աշնանային նստաշրջանին մէջ պիտի գործադրուին։ Կրթական խնդիրը և քուէարկութեան սկզբունքը։ Ցեռոյ կուգան ոգեւից ըմպելիներու արտօնագրի խնդիրը, և նրանցական օրէնքին բարեկարգութիւնը, որպէս զի ժողովուրդը հողին կապուի, երկրագործութեամբ զբաղի, և մեր քաղաքներուն մէջ գաղթականութիւնը արգիլուի։»

ՄԱՀՈՒԱՆ ՏՈՒՐԲԵՐԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՄԷՋ.

— Ելմտական նախարարը իր ելմտացոյցին մէջ հաշիւ ըրած է որ այս տարի մինչեւ 1907 մարտ 31 պիտի կրնայ գանձել 13 միլիոն 200,000 անգլ. ոսկի մահուան տուրք, այսինքն ժառանգութիւններէն Տէրութեան իսկած բաժինը։ Այս տարի մինչեւ օգոստ. 4, տասնըութ չաբաթուան մէջ 5 միլիոն 697,000 ոսկի գանձած է, չաբաթական 316,500 ոսկի միջին հաշուով։ Եթէ այս հաշիւը ելմտական տարւոյն ընթացքին մէջ այսպէս չարունակէ, մահուան տուրքը նախարարին ըրած հաշուէն 3 միլիոն 250,000 ոսկի աւելի պիտի ըլլայ։ Բայց ասիկա հաւանական չի թուիր։ Ելմտական նախարարը արդէն Ապրիլէն ի վեր երկու ժառանգութիւններէ 3 միլիոն անգլ. ոսկի գանձեր է, իւրաքանչիւրէն, բայց այս կերպ գումարներ հազուագիւտ են։

1888ին, երբ Մր. (այժմ Լորտ) Կոշէն ելմտական նախարար էր, երկու ժառանգութիւններէն իւրաքանչիւրէ գանձեց 3 միլիոն անգլ. ոսկի։ Սըր Մայքըլ Հիքս Պիչ 1901ին մէկ անգամուն գանձեց 900,000 ոսկի, զրահաւորի մը գինը։ Սըր Մայքլ Հիքս Պիչի վիճակեցաւ, իբրեւ ելմտական նախարար գանձել Պառոն Մորից Հիրշի մահուան տուրքը, դարձեալ 900,000 ոսկի, և Մր. Վայլիանոյի ձգած 3 միլիոն անգլ. ոսկի հարստութեան համաչափ տուրքը։ Անգլիոյ մէջ կան 140-150 հոգի, որոնց հարստութիւնը իւրաքանչիւրին համար մէկ միլիոն անգլ. ոսկին կ'անցնի։ Ասոնցմէ 35-45էն իւրաքանչիւրը երկու միլիոնէն աւելի ունին, և 12-15ը երեք միլիոնէն աւելի, իւրաքանչիւրը։

ՀԸԼԻ ՄԻՋԱԴԷՊԸ

ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ՅԱՅՏՆԻԹԻՒՆՆԵՐ

ՌՈՒՍ ՍՊԱՅԻՆ ԹՈՍՏՈՎԱՆՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Ի սորեւ կը հրատարակենք խորին նշանակութիւն և պատմական բարձր արժէք ունեցող պատմութիւն մը, որ մեծ հետաքրքրութեամբ պիտի կարդացուի։ Վճռականօրէն և վաւերականօրէն կը պարզէ սա՛ խնդիրը թէ ծովակալ Բօժանէվենքի և պալթիկեան նաւատորմին մուս հրամատարները իրօք գիտէին թէ ի՛նչ տեսակ նաւեր էին անոնք, որոնց դէմ ուղղեցին նաւատորմին խոշոր թնդանօթներուն կրակը։

Ականատեսը՝ որուն վկայութիւնը այսպէս հիմա կը հրատարակուի՝ ծովակալ Բօժանէվենքի նաւախումբին առաջին մեքենավարն է Մ. Բօլիթովսքի։ Իբրեւ առաջին մեքենավար Խաղաղականի երկրորդ նաւախումբին, Մ. Բօլիթովսքի ծովակալին հետ Լիպաւէն ճամբայ ելաւ Սուվարով զրահաւորին մէջ, մասնակցելով ամբողջովին այն յիշատակաց արժանի դժբախտ ճամբորդութեան, և իր մահը գտնելով Ցուշիմայի նեղուցին ճակատամարտին մէջ, երբ Սուվարով պայթելով օդը ելաւ։ Ճամբորդութեան միջոցին իր կնոջ գրեց օրագրութեան ձեւով շարք մը նամակներ, նկարագրելով նաւախումբին մէջ անցուցած կեանքը, և առօրեայ դէպքերը և յուզումները այն տարաբախտ ուղեւորութեան, որուն մասին բնաւ ուրիշ գրաւոր պատմութիւն չկայ։

Իր ըրածներուն և նաւատորմին յառաջդիմութեան մասին իր կնոջ տեղեկութիւն տալու համար գրուած այս նամակներուն մէջ է որ Մ. Բօլիթովսքի քանի մը տարօրինակ յայտնութիւններ կ'ընէ, որոնք բոլորովին սուտ կը հանին ի նպաստ Ռուսիոյ տրուած ապացոյցները Ինիչ Միջազգային Ճանաչողովին առջեւ, որ 1905ին Բարդի մէջ գումարուեցաւ Հիւսիսային Ծովու դէպքը քննելու և պատասխանատուութիւնը ճշդելու համար։ Մր. Տիքինսըն այս նամակները ռուսերէնէն անգլիերէնի թարգմանած է, և «Լիպաւէն—Ցուշիմա» վերնագրին տակ ի մօտոյ պիտի հրատարակուի։ Այս գրքէն է որ հետեւեալ հատուածները կանխաւ կ'արտատպենք։

Բայց նախ լաւ կ'ըլլայ քաղուածի մը ձեւով յիշեցնել թէ 1904 Օգոստոս 14ին էր որ ծովակալ Բօժանէվենքի Բրօնչթատի նաւահանգիստէն նստաւ Սուվարով զրահաւորը Պալթիկեան նաւատորմին հրամատարութիւնը ստանձնելու, բայց նաւատորմիղը մէկ ամիս վերջ միայն կրցաւ ճամբայ ելլել։ Բանիցս սուտ տեղեկութիւններ տրուեցան մինչեւ որ նաւախումբը Հոկտեմբեր 20ին հիւսիսային ծով մտաւ, և իրապէս սկսաւ իր ճամբորդութիւնը դէպ ի Ծ. Արեւելք։ Բայց ծովուն վրայ առջի օրերուն իսկ ամբողջ նաւատորմին մարդոց մէջ ջղային գրգռումի նշաններ կային, կ'ըսէ Մ. Բօլիթովսքի օրագրութիւնը։ Շատ մը մանր մունր արկածներ պատահեցան զանազան մարտանաւերուն, և բաց ծով մտնելէ առաջ բոլոր նեղուցներուն և նեղ ջուրերուն մէջ ճաբոնական ականներու և թորպիլանաւերու սարսափէն բռնուած էին Ռուսք։ Օրագրութենէն մեր քաղուածները կը սկսին այս շրջանին վերջերէն.—

16 Հոկտեմբեր 1904

Մօտալուտ վտանգի գիշեր մը։ Սէնքն ալ պիտի քնանան առանց հանուելու, բոլոր թնդանօթները լեցուած։ Նեղուցի մը մէջ մտնելու վրայ ենք։ Վախ կայ որ մեր նաւերը պիտի զարնուին նեղուցին մէջ ճաբոնցիներէն դրուած ականներու։ Հաւանաբար՝ թերեւս բնաւ ական չկայ։ Սակայն աչքի առջեւ բերելով ժամանակէ մը ի վեր Շուէյտի մէջ ճաբոնցի սպաներու ներկայութիւնը, պէտք է որ զգոյշ ըլլանք։ Նեղուցը շատ մեծ յարմարութիւն ունի թորպիլական յարձակումներու և ականներու զետեղման։ Երբ այս նամակը ընդունիք, այս վտանգաւոր մասերէն անցած պիտի ըլլանք, և մտահոգութեան առիթ պիտի չունենանք։ Բուրօքաթքինի գործերը գէշ կ'երթան։ Շատ դաւալի է։ Արդեօք վերջ պիտի գտնէ՞ն մեր դժբաղդութիւնները այս պատերազմին մէջ։

Ժամ 4, կէս օրէ վերջ

Պօրնհօլմ կղզիէն անցանք առանց մօտենալու անոր։ Շուէյտի հիւսիսային ծովեզերքը կը տեսնուէր։ Ճամբան մեր քովէն կ'անցնին բազմաթիւ նաւեներ։ Ամենամեծ զգուշաւորութեամբ կը յարժինք։ Նաւատորմիղը բաժնուած է քանի մը խումբերու, իւրաքանչիւրը միւսէն որոշեալ հեռաւորութեամբ։ Իւրաքանչիւր նաւախումբին չորս կը յաձին թորպիլանաւածներ։ Ֆիններան ձկնորսանաւ մը միայն տեսանք մեր անցքին վրայ, և անմիջապէս թորպիլանաւած մը ղրկուեցաւ ճամբան բանալու, այսինքն օտարականը մէկ կողմ ճամբելու։

(Կը շարունակուի)

ՔՐՈՆԻԿ

ՋՈՒՆԴԵԱՆ ԿՏԱԿԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

Սքամպուլ հետեւեալը կը գրէ իր երէկուան թիւին մէջ.—

Վերջին օրերս երկարօրէն խնդրոյ առարկայ կ'ըլլայ Զունդի կտակը, որուն տրամադրութիւնն է ամէն տարի իր ուսումը աւարտելու համար Եւրոպա ղրկել ուսանող մը ճշմարտապէս աղքատ և զուրկ ամէն հասոյթի աղբիւրէ։ Կ'երեւի թէ այս տարի մասնաւորներ կը փորձեն կտակարարին նպատակը չեղեցնել, ուզելով մրցման մէջ մտցնել թեկնածուներ, որոնք չեն գոհացներ պահանջուած պայմանները, այսինքն ներկայացողները չեն իրապէս աղքատ և ամէն նեցուկէ զուրկ։

Ս. ՊԱՏՐԻԱՐՔ ՀԱՅՐը երէկ կայս. Պալատ գնաց։

ՄԱՔՐԻԳԻՒՂԻ Թաղ. Խորհրդոյ հրաժարեալ անդամներուն տեղ նորեր աւելնալով դիւանի ընտրութիւն կատարուեցաւ հետեւեալ կերպով.— Ատենապետ՝ Միհրան էֆ. Եաղրեեան. Ատենադպիր՝ Երուանդ էֆ. Պէյազեան, Դանձապետ՝ Մանուկ էֆ. Աւագեան։

ՏԻԱՐՊԷՔԻՐԻ Առաջնորդ Տ. Եղեկիէլ Ծ. վրդպ., Զնքուչէն Արքունի Մասէն գացեր է կուսակալը դիմաւորելու համար։

ԱՆՆԱՑ Առաջնորդ Տ. Գէորգ Վ. Ալանեան վիրաբուժական գործողութեան մը պէտքը զգալով, բժիշկներու խորհուրդին վրայ, երեք ամսուան արձակուրդ խնդրած է Պատրիարքարանէն Կ. Պոլիս գալու և ինքզինքը դարմանելու համար։

ՊՈՒՐՏՈՒՐԷՆ կը խնդրեն Պատրիարքարանէ որ Թաղ. Խորհրդոյ օրինաւոր ընտրութիւն կատարելու հրաման տրուի, որովհետեւ ժողովուրդը առժամեայ Թաղ. Խորհուրդէն ձանձրացած ըլլալով, միշտ գժտութիւնը պակաս չէ։

ԶԱՐՍԱՆՃԱՔ-ԶՄՇԿԱԾԱԳԻ Առաջն. Փոխանորդ Տ. Յովհաննէս վրդ. Տ. Յակոբեան, թեմական պտոյտի ելլելով այցելած է Քօղատ, Մէշկէրտ և 10է աւելի ուրիշ գիւղեր, ուր դպրոցական ինչ ինչ կարգադրութիւններ ընելով գիւղերէն ոմանց մէջ նախակրթարաններ և ոմանց մէջ ալ ծաղկոցներ հաստատած է։ Ամէնէն աւելի ցաւալին է քահանայից թուին նուազումը, փոխանակ քառասուն աւելի քահանայի, որուն պէտք ունի Վիճակը, հազիւ 15 քահանայ կայ։

ԲԱՀԵՐԴԻ Առաջն. Տեղապահ Տ. Գէորգ վրդ. Իբրանոսեան թեմական պտոյտի ելած և Ալմշկա, Սարամիզ, Սըղրոնը, Զախանց և այլ գիւղեր այցելելով ինչ ինչ եկեղեցական և դպրոցական գործեր կարգադրած և ընդհանուր տեղեկագիր մը ղրկած է Պատրիարքարան։

ՌՈՏՈՄԱԳԻ Ս. Թաղաւոր եկեղեցին Թաղ. Խորհուրդին թիւը անբաւական ըլլալով, նոր անդամներ աւելցած են, որոնք են Անդրանիկ Մէնտէրեան, Թովմաս Տ. Սահակեան, Մկրտիչ Մէհտէրեան և Յակոբ Փոսթաճեան էֆ ները։

ԳԱԴԻԿ ԷՖ. ՕՀԱՆԵԱՆ, որուն յօդուածները հաճոյքով կը կարդացուին միշտ Մանզուլի ընթերցողներուն կողմէ, Մարզուանի Ս. Սահակեան բարձր. վարժարանին Տնօրէն կարգուած է։ Կը շնորհաւորենք մեր համակրելի աշխատակցին այս ընտրութիւնը։

ԱՆԿԱՏԱՐ ՊԱՆԿ.— Ակնայ ժողովուրդը նմանը չտեսնուած իրողութեան մը հանդիսատես եղաւ.

Քանի մը տարիէ ի վեր Հռիփսիմէ Հնդուստանեան անունով 16 տարեկան որբ աղջիկ մը կը պահէի. Ներկայ տարւոյ փետրուարի սկիզբները 28ամեայ երիտասարդի մը հետ նշանեցի. Առաջնորդարանն ալ յետ քննութեան ամուսնութեան հրամանագիրը տուաւ։ Հարսնիքի սկսանք և երբ մէկ երկու ժամէն Ս. Պատկի արարողութիւնը պիտի կատարուէր, Առաջնորդարանի պաշտօնեաները երկու Բողոքականաց թելադրութեամբ։ եկան ու պատրաստակամ մը բողոքականի մը տուն տարին որդեգրած տղիկս, որ այլեւս չվերադարձուցին, ի չնորհս ազդմտոց և այն քահանայից, որոնք հրամանագրոյն մէջ ստորագրութիւն ունէին։ Այս պարագան բարոյական մեծ ցաւ և յուզում պատճառեց ինձ և կը խորհիմ թէ, ա՛յս է որք պատասխանատուներու վարձատրութիւնը. ասանկ կարճատեսութիւն Առաջնորդարանէ մը տրուած ամուսնութեան հրամանագրին ազդեցութիւնն։ Եթէ երբէք անյարմար էր ինչո՞ւ արտօնեցին պակադրութիւնը, եթէ ապօրէն չէր՝ ինչո՞ւ Բողոքականաց խօսքին անսացին և պակը անկատար թողուցին, և իրենց իրաւասութիւնը իրենց ձեռքով իսկ տանկոխ ըրին։ Փոխանորդ քահանայի մը և Առաջնորդի մը քանիցս ազիրսագրեր տուի. ոչ մէկը գոհացուցիչ պատասխան մը ուզեց տալ, վերջին յոյսս լրագրական անկողմնակալութեան միայն, յուսալով թէ այսպէսով կեղծ. Ասան ժողովոյ ուշադրութեան յանձնած կ'ըլլամ խնդիրը, որպէսզի անոր օրինաւոր կարգադրութիւնը հրամայէ տեղւոյս եկեղեցականաց։

ԹԵՐԹԻՍ աշխատակիցներէն Լեւոն էֆ. Տէյիրմէնճեան երէկ ռուսական ընկերութեան շոգենաւով մայրաքաղաքէս մեկնեցաւ Սամսոն, ուրկէ պիտի երթայ Թոքատ, Ամասիա, Մարզուան, Սվազ եւայլն։

ՄԱՆԶՈՒՄԷԻ ԱՐՁԱՆԱԳՐՈՒԹԵԱՆ ԲԱԺԻՆԸ

ՔԱՐՏՈՒԹԻՒՆ

Երկուշաբթի տեղի ունեցաւ Գումգրաւի Դրսի Ս. Յարութիւն եկեղեցիին մէջ պսակադրութեան հանդէսը Տիար Աւետիս Խաչատուրեանի Որ. Նազիկ Աւագեանի հետ, կնքահայրութեամբ Տիար Թադէոս Բէշենեանի։ Զեռնտուութիւնը կատարեց Տ. Խորէն քահանայ։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒՓ

Մ. Ուղուրլեան էֆ. անցեալները 2 օր Պէյքօզ Միալուն առթիւ յօդուած մը թիւած էր Սուրհանդակի 2261 թիւին մէջ չգիտեմ ի՞նչ նպատակ ունենալով։ Մենք գիւղացիս ուրիշ նշանակութիւն չի կրցինք տալ ատոր՝ եթէ ոչ՝ անուղղակի կերպով արդի Թաղ. Խորհուրդին գործունէութիւնը՝ réclame ընելու փորձ մը։ Իր յօդուածին սկիզբը իբր հնախօսական քանի մը տող նկարագրական վերջ Ուղուրլեան էֆ. կ'անցնի տեղւոյն Հայ հայրենքին և թափանցած ըլլալ կը կարծէ ինչպէս այդ տարիին նոյնպէս ալ եկեղեցիին գործերուն. այնպէս որ լուսահոգի Ճանիկ Ամիրայի կառուցած քարաչէն եկեղեցին փայտաչէնի կը փոխակերպէ. ալ երեւակայեցէ՛ք։ Շարունակելով իր սխալ դիտողութիւնները Ուղուրլեան էֆ. կը յանգի կրթական գործին։ որ իր յօդուածին գլխաւոր մասը կը կազմէ։ Նել մը անհեթեթ թուումներ և ուրիշ ոչինչ։ Վարժարանին հակողութիւն ընողը՝ կ'ըսեն թէ քսանամեայ պատանի մըն է, մինչդեռ յիշեալը հազիւ 16-17 տարեկան տղայ մըն է որ — անաչառօրէն խօսելով — բանէ մը խապար չունի։ Թաղ. Խորհուրդին այն ծրագիրը որ կը ձգտի արդի Խորհրդարանին վրայ ընդարձակ սրահ մը շինել իր գլխոյն՝ բոլորովին անհնարին է շատ մը պատճառներով. առաջին՝ որովհետեւ Խորհրդարան կոչուած այդ խարխուլ երկու չէնքերը կարողութիւն չունին իրենց վրայ սրահ մըն ալ կրելու, իրենք իւրքինքնին բռնելու կարողութիւն չունին նոյն իսկ։ Երկրորդ՝ որովհետեւ — և ասիկա ամէնէն կարեւորն է — տեղացին ա՛լ ձանձրացած ըլլալով այդ մարմնին նախորդ անդամներուն զեղծումներէն, պարզապէս հաւատք չունի Թաղ. Խորհուրդին վրայ. այս պատճառաւ իրենց սառնութիւնը հանդէպ կրթ. և եկեղեցական գործերուն աւելի չեչտեալ հանդամանք մը առած է պէտք է ըսել։ Այո՛, որովհետեւ Թաղ. Խորհրդոյ նախորդ անդամներուն ատենն էր որ մի առ մի ծախուեցան այդ համեստ եկեղեցիին կարգ մը կալուածները անոնց դրամը եկեղեցւոյ բարեշրջութեան գործածելու պատճառին տակ, մինչդեռ բոլորովին հակառակը ըրին։ Հիմա արդի Թաղ. Խորհուրդը՝ իր առջեւ ունեցած կալուածները չդանելով ժողովուրդէն դրամ հանգանակելու միջոցին դիմած է կ'ըսեն բոլոր տեղացիները։

Կը ցաւինք որ Մ. Ուղուրլեան էֆ. իր յօդուածին մէջ Թաղ. Խորհրդոյ անդամներէն մէկուն — որ իր սիրելի բարեկամն է — խնդրանքին վրայ ստիպուած է պահ մը իր բանաստեղծի պիտակը մէկ կողմ ընել, և փորձութիւնը ունեցած է արտադրել այդ անկերպարան յօդուածը. ինք յանցանք չունի։

Միայն պիտի խնդրէինք որ պատասխանելու փորձ մը չընէ մեր այս անաչառ դիտողութեանց, որովհետեւ — կը վստահեցնենք զինքը — իրերու կացութեան տեղեակ չըլլալով՝ բոլորովին անել ճամբաներու պիտի մատնուի. ա՛յսչափ։

ԹԱՂԵՑԻ

ԼԱՅՍՆՕՓԷ

Բչ. Ժամը 8½ին Եէնի-Գաւուի Քէօմիւրճեանց ծովափնեայ ընակարանը, բոլորովին ընտանեկան չրջանակի մէջ, տեղի ունեցաւ Պակի Ս. Խորհուրդը Անտառաց և Երկրագործական Նախարարութեան դիւանապետներէն Յարութիւն էֆ., Քէօմիւրճեանի ընդ օրիորդ Նուարդ Թէվէքէլեանի՝ կնքահայրութեամբ Մարուքէ էֆ. Ֆրէնկեանի։

Ներկայ էին երկու կողման պարագաներէն և Երկրագործական Նախարարութեան պաշտօնատարներէն ոմանք որոնց ներկայութեան Տ. Արիստակէս Եպս. Վանքեան և Տ. Վահրիճ Ծ. Վ. և հարսին ու փեսին տաներէնգ օրհնելով Ս. Պակը, տուին Աստուծոյ օրհնութիւնը նորապսակ ամոլին, ուրիշ եռք փեսան ու հնորհալի հարսը ստացան ներկայից հնորհաւորութիւնները և հեռաւոր ազգականաց խնդակցական հեռագիրները։

ՆՇԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

Իր շահեկան յօդուածներովը ծանօթ Լեւոն էֆ. Աւագեանի՝ Օր. Մաքսիմ Փափազեանի հետ նշանախօսութեան հանդէսը տեղի ունեցաւ այս կիրակի օր, Սամաթիա, Փափազեաններու բնակարանին մէջ, երկու կողմի ազգականներու և բարեկամներու ներկայութեան։ Մանչերու փոխանակութենէն ետք, հանդիսականները իրենց ջերմ հնորհաւորութիւնները ուղղեցին խօսեցեալներուն, որոնց կը միացնենք նաեւ մեր հնորհաւորութիւններն ալ։ Օր. Մաքսիմ Փափազեան չրջանաւարտ է Բերայի լրացուցիչ դասընթացքէն և իրը դաշնակահար ծանօթ է։

Ցարութիւն էֆ. Աղնաւուրեան, կարապետ էֆ. Ազնաւորեան, Գրիգոր էֆ. Ազնաւուրեան և Գարամանեան ընտանիքները, իրենց հնորհակալութիւնները կը յայտնեն ամէն անոնց որոնք ներկայ գտնուեցան ՄԻՍԱՔ էֆ. ԱԶՆԱՒՈՒՐԵԱՆԻ յուղարկաւորութեան և այս տխուր առթիւ իրենց ցաւակցութիւնները յայտնեցին։

∴ Վալիսէ խանը 300 ասրուան հին չէնք մը է և 400ի մօտ սենեակ ունի, բայց այդ հաւլոյն մէջ չեն յատոյ աւելցուած սենեակները։ Այդ չէնքը կրնայ 3000 հոգի պարունակել, սակայն սենեակներուն մէկ մասը վաճառքի միթերանոցի վերածուած ըլլալով, 2000 հոգիի չափ կայնի։ Խանին մէջ, Պարսիկներէն զատ, ուրիշ ազգի պատկանող վաճառականներ ալ կայնին։

∴ Երէկ երը չատերը փլատակները կը դիտէին, Թօքալ Մէհմէտ անուն քսակտատ մը գրպաններու խուզարկութեան ձեռնարկեց, սակայն ոստիկանները տեսնելով զայն ձերբակալեցին։

∴ Իշլէմէհի Միսաք և Մարարոս ազա, որոնց խանութը փլած էր, ուրիշ խանութի մը մէջ երը այդ արկածին վնասներուն վրայ կը խօսէին, Պէյրութցի Ապտիւլքերիմ անուն անձ մը, առիթէն օգտուելու համար, ապրանք գնել ուզեց. սակարկութիւն կատարեց և օսմ. ոսկի մը տուաւ, մնացորդը ստանալու համար։ Խանութպանը դրամապանակը բանալով տուաւ. յանախորդը չհանեցաւ տրուած դրամներուն և ձեռքը դրամապանակին մէջ դնելով անգլիական ոսկի մը չորթել ուզեց, բայց խանութպանը կռահելով, այդ անձը յանձնեց ոստիկանութեան։

ՀՐԱԶԵՆԻ ՄԸ ԾԱՆՐ ԱՐԿԱԾԸ. — Այ-Սթէֆանոսի մէջ սրճարանին մէջ fուէյա կը խաղցուէր, երը ցոյցի համար արձակուած հրազէնին մէջ թըսմուած քուրջերը և այլն այնքան ուժով զարնուեցան Եորկի անուն մէկուս մը թեւին որ, թեւը ջախջախուեցաւ։ Բժիշկները թեւը կտրեցին։

ԾՈՎԸ ԻՆԿԱԾ. — Աթէնքի պանքային անօրէնին ծառան Եանի՝ երէկ առաւ կամուրջէն երբ Կղզիի չոգենաւը կը նստէր, ծովը ինկաւ, սակայն ազատուեցաւ։

ԿՌԻԻ. — Պաղպաղակավաճառ Իդզէթ, Ալի, Վէլի, Իտրիս առջի գիշեր Դալաթիա, սրճարան թօխալ Անտոնի հետ կռուելով, մէկզմէկ վիրաւորեցին։

ԲԵՐԱ. Այնպէս Զէյմէ, Բէքիրի փողոցին մէջ Անգլիոյ դեսպանատան պաշտօնեաներէն Մ. Մարքօ իր տունը ձէմալ անուն պահապանի մը յանձնելով Թարապիա գացած էր՝ ամառուան եղանակը անցընելու համար։ Առջի առաւոտն թաղին գիշերապահը տանը դուռը բաց տեսնելով, իմաց տուաւ ոստիկանութեան որ ներս մտաւ և տեսաւ թէ, մնասուկները եւայլն բացուելով գողութիւն կատարուած է։ Ձէմալ փախած ըլլալով, խուզարկութիւն կը կատարուի։

ՇԻՐՔԷԹԻ ԽԱՅՐԻԷԻ ՀԱՄԻՏԻՅԻ

Սելանիկի և Բէսէնտէրէի ծոցին մէջ չոգենաւ բանեցնելու համար կազմուած Շիրքեթը Խայրիէի Համիտիյէի կազմութեան, դրամագլխին և զանազան գործողութեանց մասին այս էջերուն մէջ պարբերաբար տեղեկութիւններ հաղորդեցինք։ Երկրին տնտեսական ընդհանուր զարգացման հետ սերտ առնչութիւն ունեցող այս կարգի խնդիրներ և գրուածքներ ամենամեծ հետաքրքրութեամբ կը կարդացուին ժողովրդեան կողմէ։ Ամէն ոք դիտէ թէ Օսմ. ընդարձակածաւալ կայսրութիւնը տնտեսական և առեւտրական ի՛նչպիսի առաւելութիւններով օժտուած է, որոնց բարգաւաճման և յառաջացման համար նպաստել, երկրին ընդհանուր հարստութեան տեսակէտով ամենակարեւոր է։

Հետեւաբար նախ քննենք Շիրքեթը Համիտիյէի գործողութեանց ասպարէզը, զոր կրնանք երեք մասերու բաժնել. Ս. Սելանիկի ներքին ծովածոց, Բ. Սելանիկ-Բէսէնտէրէ ծովածոցին միջեւ գտնուած մասը, Գ. Սելանիկի նաւահանգիստը։

Սելանիկի նահանգը բազմամարդ է, և նաւահանգիստն ալ Թուրքիոյ ամէնէն բանուկ նաւահանգիստներէն մէկը։ Նոր կազմ Ընկերութիւնը թէ՛ ծոցին և թէ ուրիշ նաւահանգիստներու միջեւ հաստատելիք երթեւեկութիւններով փոխադրութեանց ամենամեծ դիւրութիւն մը պիտի ընծայէ, որով փոխադրութիւնները անտարակոյս հիմնուընէ շատ աւելի մեծ գործ մը պիտի ստանան։ Ոմանք մտածեն թերեւս որ Սելանիկի մէջ արդէն փոխադրութեանց զանազան միջոցներ գտնուելուն Ընկերութիւնը շատ մեծ գործ մը չկարենայ տեսնել։ Բայց սխալ է այս տեսութիւնը։ Որովհետեւ ընդհանուր երեւոյթ մըն է որ՝ ո՛ւր որ փոխադրութեանց միջոցները բազմապատկուած են՝ հոն փոխադրութիւնք հետզհետէ աւելցած ու Ընկերութեանց շահերն ալ նոյն հաստատութեամբ բազմացած են։ Որովհետեւ Ընկերութիւնները իրենց դրամագլուխը մանրագնին ուսումնասիրութիւնէ վերջ միայն գործի մը կը յատկացնեն, նախ և առաջ նպատակ առնելով այն բարեփոխութիւնները և դիւրութիւնները՝ զորս պիտի կրնան ընծայել՝ արդէն գտնուած Ընկերութեանց վրայ։

Ճիշդ նորակազմ Ընկերութիւնն ալ այս միջոցը գործածելով, իր գործելիք ասպարէզը ընդարձակ և մանրակրկիտ քննութենէ մը անցընելու համար յատուկ մասնագէտներ ղրկելով տեղւոյն վրայ ուսումնասիրութիւններ կատարեց, և երբ համոզում գոյացուց յաջողութեան վրայ՝ այն ատեն միայն ձեռնարկից նոր ընկերութիւն կազմել։ Արդէն անուրանալի է որ Շիրքիթի Խայրիէյի անդամները երկար ժամանակ առեւտրական գործերու մէջ մասնագիտական հմտութիւն ստացած են, որով իր նախաձեռնութեամբ կազմուած նոր Ընկերութեան համար այս փորձառութիւնը յաջողութեան երաշխիք մըն է։ Շիրքեթի Խայրիէի մանաւանդ վերջին տարիներուն մէջ ի գործ դրած զանազան օգտաւէտ ձեռնարկները, ակն յայտնի են։ Այս Ընկերութիւնը որ գործի ձեռնարկած էր 6 չոգենաւերով և 50,000 ոսկի դրամագլուխով, տարուէ տարի նորանոր առաջդիմութիւններ ցոյց տուաւ, այնպէս որ իր բարեաջ և իմաստուն վարչութիւնը գնահատուելով կայս. կառավարութենէն, իրր տիպար ծառայեց Օսմ. ընկերութիւններու։ Այս իսկ ապացոյց մըն է թէ Սելանիկ Բէսէնտէրէի չոգենաւային ընկերութիւնն ալ, համեմատաբար կարճ ժամանակամիջոցի մէջ պիտի զարգանայ և պիտի գնահատուի հանրութենէն։

Մեր ժողովուրդին չափը կը պահանջէ որ նոր ընկերութեան մը դրամագլուխը, այսինքն բաժնեթուղթերը մեր ձեռքը գտնուին, որպէս զի չհաւաքուին մեզի մնայ։ Ընկերութիւնը շատ չափաւոր գին դրած է նաև իր բաժնեթուղթերուն, որոնց հատը կ'արժէ 5 օսմ. ոսկի։ Այս գումարին ալ կէսը կանխիկ՝ իսկ միւս կէսը ներկայ տարւոյ Հոկտեմբերին վճարելի։ Հետեւաբար 3-4 ամսուան մէջ 2 ոսկինոց բաժնեթուղթ մը գնելը շատ դիւրին է խնայասէրներուն համար։

Նոր ընկերութեան դրամագլուխը առ այժմ 75,000 ոսկի է։ Նկատելով որ այս գումարը կարճ ժամանակի մը մէջ պիտի ստորագրուի, հետեւաբար փութալու է արձանագրուիլ իբր բաժնետէր։ իւրաքանչիւր բաժնեթուղթ, 100ին 5 այսինքն 25 ղրշ. ոսկեդրամ չհաւաքուին պիտի ստանայ։ Երբ դիտենք որ այսօր 100ին 5 վճարող շատ քիչ ընկերութիւններ կան, այն ատեն կը հասկցուի թէ ո՛րքան շահաւէտ է Շիրքեթի Խայրիէի Համիտիյէի բաժնեթուղթերը ունենալ։ Մնաց որ ընկերութեան գործերը որքան ընդարձակուին, նոյն համեմատութեամբ պիտի աւելնայ այս 100ին 5 շահը։ Նոր ընկերութիւնը ենթակայ չէ դրոյմթուղթի, խարխանիչի տուրքերուն, ածուխի և այլ պիտոյքներուն համար մաքս չպիտի վճարէ և իր թղթակցութիւնները՝ զերծ պիտի ըլլան թղթատարական և հեռագրական ծախքերէ։ Ուրեմն բնական է որ ընկերութեան շահը ո՛րքան աւելի պիտի ըլլայ։

Ընկերութեան պայմանաժամը 75 տարի է։ Առաջին վեց տարիին վարչութիւնը յանձնուած է Շիրքեթի Խայրիէի Վարչական Խորհուրդին, ինչ որ մեծագոյն երաշխաւորութիւն է, քանի որ յայտնի է թէ Շիրքեթը Խայրիէն ո՛րչափ յառաջդիմութիւն ցոյց տուած է և ո՛րչափ յարգ կը վայելէ։

Ընկերութեան բաժնեթուղթերը վիճահանութեամբ ամորթի պիտի ըլլան, փոխարէն տրուելով շահու իրաւունք ունեցող բաժնեթուղթ մը զոր ունեցողները Ընկերութեան մնայնորհին միջոցին պիտի օգտուին շահաբաժինէն և երբ Ընկերութիւնը գործերը դադրեցնէ պիտի օգտուին գոյքէն։ Այս պարագան կ'արժէ որ նկատի ունենան գնողները։ Արդէն շահաւէտ է մասնակցիլ այս կարգի ընկերութիւններու, որոնք երկրին տնտեսական բարգաւաճման կը նպաստեն։ Մարդ իր դրամը երկրին չենալուն ծառայող գործերու երբ յատկացնէ, ամէնէն աւելի նպաստակայարմար գործը կատարած կ'ըլլայ։ Շիրքեթի Խայրիէի Համիտիյէի բաժնեթուղթերը գնելով թէ՛ կարելի պիտի ըլլայ մասնակցիլ երկրին տնտեսական զարգացման նպաստող ձեռնարկի մը, և թէ՛ դրամը յանձնուած պիտի ըլլայ խիստ շահաւէտ գործի մը։ Ցայտնի է թէ շատ հազուադէպ է այս տեսակ վստահելի և օգտաւէտ կերպով մը 100ին 5 տոկոս գտնել և գոյանալիք շահուն ալ մասնակից ըլլալը։

Սէլանիկի և Բէսէնտէրէի ծովածոցերը և չրջակայքը օսմ. լայնածաւալ պետութեան ամէնէն աւելի զարգացման և բարգաւաճման ընդունակ մասերն են և այդ կողմերը ծովային փոխադրութեանց և երթեւեկութեանց յատուկ չոգենաւային սպասարկութիւնը մը հաստատելը, ամենէն աւելի շահաւէտ և օգտակար պիտի ըլլայ, քանի որ վաճառականութիւնը բացառիկ զարգացում մը պիտի ստանայ։ Երբ նկատի առնուի որ այս գործը յանձնուած է Շիրքեթի Խայրիէի պէս Ընկերութեան մը Վարչական Խորհուրդին, այն ատեն բաժնեթուղթ գնողներուն համար վարանելու ոչ է տեղի չպիտի մնայ։

Երբ ժողովուրդը իր ունեցած դրամին մէկ մասը կը յատկացնէ երկրին ընդհանուր բարգաւաճման նպաստող այսօրինակ ձեռնարկներու, առաջ եկած հանրօգուտ արդիւնքը ստուգման մը եւս կը փայլի և այս կերպով թէ՛ երկիրը և թէ դրամագլխի տէրերը կ'օգտուին։

(Իդտալ)

ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ԼՈՆՏՈՆ 13 Օգոստոս. — Էտուարտ թագաւորը և Ալեքսանդրա թագուհին, երէկ առաւ, Պլենկէմի պալատը ժամանեցին։ Այս առաւ թագաւորը Բոուվիքթորիա պիտի երթայ՝ Վիքթորիա-Էնֆ-Ալպերթ զբօսանաւը երթալու համար։ Իրիկունը դէպ ի Քրոնպէրկ ճամբայ պիտի ելլէ, Բէօրնէն անցնելով։ Յորեքշաբթի առաւ Ֆրիտրիխսհովի դղեակը պիտի ժամանէ, ուր պիտի սպասէ Վիլհէլմ կայսրը։ Հետեւեալ օրը Էտուարտ Է. Մարիէնպատ ուղեւորելով իրիկուան հոն պիտի հասնի։

ՊԵՐԼԻՆ. — Գերմանիոյ վարչապետ Պիւլով իշխան իր արձակուրդը պիտի ընդհատէ, Վիլհէլմսհոհէի մէջ տեղեկագիր մը մատուցանելու Վիլհէլմ կայսեր։ Անգլիոյ թագաւորին այցելութենէն անմիջապէս ետքը։

ԲԱՐԻԶ. — Գերման Պոհեմիոյ նախկին երեսփոխան Տօքդ. Ֆրանսուա Բոդէր, որ այս պահուս Ֆրանսայի գտնուի, պաշտօնապէս լուր է ստացեր թէ Վիլհելմ կայսեր և Էտուարտ թագաւորին տեսակցութիւնը ճշմարտապէս քաղաքական նշանակութիւն չպիտի ունենայ։ Քաղաքական խնդիրներու վրայ պիտի խօսուի թէև, բայց քաղաքական կացութեան մէջ փոփոխութիւն առաջ չպիտի գայ։

— Ֆրանսայի ծովային նախարարը Խորհրդարանին պիտի ներկայացնէ ծրագիրը փոփոխութեանց ենթարկելու համար։

ԲԵԴԵՐԱՊՈՒՐԿ 13 Օգոստոս. — Բեդերապուրկի գինուորները պիտի մեկնին մասնակցելու համար Քրանոյէ Սելոյի մէջ կատարուելիք մեծ ռազմափորձերուն։

— Նիժնի Նովկորոտէն հետեւեալը կը հեռագրուի անցած ամսոյ 29ին բացուած տօնավաճառին վրայ. — Մեծ գործունէութիւն կը տիրէ. բազմութիւնը կ'աւելնայ, գործերը մեծապէս առաջ կ'երթան։ Պիէլոսդոքէ կը հեռագրուի թէ քաղաքին վաճառատունները մեծ յանձնարարութիւններ կ'ընդունին։

ՎԻԵՆՆԱ. — Որոշուած էր աւստրիական նաւաբաժին մը ղրկել Անգոնա՝ Իտալիոյ թագաւորը ողջունելու համար։ Իտալական կառավարութիւնն ալ որոշեր էր նաւաբաժին մը ղրկել Տալմացիա, ողջունելու համար Ֆրանց Եոզէֆ կայսրը։ Այսօր կը ծանուցուի թէ Աւստրիա նաւաբաժին չպիտի ղրկէ Անգոնա։

ԼՈՆՏՈՆ. — Այնպէս կը կարծուի թէ Մ. Նանանգաց և Ճարոնի միջև ծագած խնդիրը միջազգային կնճռոտութեանց տեղի չպիտի տայ։ Թօքիոյի ամերիկեան դեսպան Մր. Լօյա Կրիոքըմ յայտարարեց թէ Ամերիկեան կառավարութիւնը հրամայեց խիստ քննութիւն մը բանալ խնդրին վրայ, յուսալով որ այս կերպով Ուաչինկդընի և Թոքիոյի կառավարութեանց տիրալիր յարաբերութիւնները չպիտի խանդարուին։

ՄՈՆԹԷՎԻՏԷՕ. — Միացեալ Նահանգաց Արտաքին գործոց նախարար Մր. Բուդի ի պատիւ տրուած հացկերոյթին ատեն մեծագղորդ ճառ մը խօսեցաւ այս վերջինը, և յայտարարեց թէ Միացեալ Նահանգաց և Լատին Ամերիկայի յարաբերութիւնը վտանգ մը չէ Եւրոպայի համար։ «Ամերիկայի անկախ ազգերը, ըսաւ, առեւտրական և ճարտարարուեստական տեսակէտով լաւագոյն հրապարակներ են Եւրոպայի համար, քանի նոյն իսկ գաղութները։ Անոնք միևնոյն ատեն ապաստան մը են Հին Աշխարհի խիստ բնակչութիւն ունեցող վայրերուն աղքատիկ դասակարգին համար, որ չի կրնար ապրիլ իր տեղւոյն մէջ։» Մր. Բուդ Մոնթէվիտէոյ կը գտնուի ի դարձին Բիօ տէ Եանէյրօէ, ուր գացած էր Համամերիկեան Համաժողովին նախագահելու։

ՀՄԱՅԵԱԿ ՔՂ. ԷՔՍԷՐՃԵԱՆ

ՏԱՐՍԻՊ ԱՇԽԱՐՀԻԿ ԼԵԶՈՒԻ

Ս. Ռ. Գ. ՀԱՅՈՐՆԵՐԸ

Նոր տպագրութեամբ ի լոյս ելած են, կը ծախուին Կ. Պոլիս Սիւմպիւլի խան Մէհրան էֆէնտի Փափազեանի դրատունը և ի Կալաթա Գուրչունլու խան Սագաեան տպարանը։ Գին Ա. հատորին 3, Բ.ինը 5, Գ.ինը 5,

% 30 ԶԵՂՉ 50—3

ՊԼՅՕՂԼԸ ԻԶՊԱ ՏԱԻԷԼՍԻՆՏԷՆ

Կազինօճի Քարաեանէնէն Հաճի Եուղաբէր գաւառը զիմմէթինտէ մահքիւմունպիր ալաճաղը օլան 71 լիրանոն մա ֆայվզ վէ մէսարիֆը մուհաքէմէ թէմինը իսթիֆասը զրմնընա մէհեուանէի մէզպուրէնին էօհտէի թէսարրուֆինտէ օլու

ՆԱՄԱԿ ԿԵՍԱՐԻԱՅԷՆ

ԱՌԱՋՆՈՐԴԻՆ ՇՈՒՐՋԸ

Մեր նախորդ յօդուածներուն իբր պատասխան կարդացինք Բիւզանդիոնի 2965 թիւին մէջ Մելքոն Ասատուրի յօդուածը։ Յօդուածագիրը պիտի ներէ անչուշտ եթէ հարցնեմ իրեն թէ ինչ նպատակով գրած է իր պատասխանը։ Եթէ մեր գրածներուն իբր հերքում ծառայելու համար, պէտք էր որ իրեն վերապահէր այս յօդորդները որոնց պէտք չունինք։ Կը խոստանանք որ «Առաջնորդին շուրջը յարուցուած բոլոր խնդիրներուն վրայ համառօտակի պատասխանելով քայլ առ քայլ պիտի հետեւինք ինչ որ վանքի վարժարանին կը պատկանի» անուշտ մեր գրածները մի առ մի ջրելու նպատակաւ։ Տեա՛ր Մելքոն, կարմատեսութեա՞ն պիտի վերագրէիք արդեօք եթէ առարկէի թէ ձեր այս խոստումը երբէք չէք պահած։ Ոչ թէ քայլ առ քայլ չէք հետեւած մեր գրածներուն, այլ ձեր քայլերուն հետքն անգամ չկրցանք նշմարել հոն։ սակայն մեր կողմէ պիտի աշխատինք որ մենք ալ միեւնոյն թերութեան մէջ չգտնուինք մեր պատասխանին մէջ։

Կը ցաւիմ ըսելու թէ քննադատութեան ոգին ըմբռնելէ հեռու կը գտնուինք։ Մեր անձնականին վերաբերեալ կէտերը մեկդի ձգելով, մինչեւ հիմայ թերթերուն մէջ գտնուած դավարանական գրութիւններու չարքը կրնանք դասել ձեր Յօդուածը, որոնց չափը չատոնց լեցուած էր։ Մենք ջանացած էինք առաջնորդին եկեղեցական կրթական և վարչական թերի կողմերը մատնանշելու։ Դուք փոխանակ անոնց ստուգութիւնը հերքելու, չատ մը կէտերու մէջ մեզ հաստատելով հանդերձ, միեւնոյն կէտերու վրայ կը հիւսէք ձեր ներբողականը։ Զէք տեսներ որ չատ տկար կողմէն կը վարէք ձեր փաստաբանական պաշտպանողականը։ Այս պարագան ի նպաստ Առաջնորդին գրելու ձեր այժմու դիրքին կը վերագրենք։ Մենք ձենէ չատ աղէկ կը գնահատենք Տրդատ Սրբազանին բարեմտութիւնները։ Սակայն միեւնոյն ատեն ուրիշներու պէս իր քննադատելի կողմերը չտեսնելու չափ կուրօրէն իրեն վրայ հիացողներէն չենք։ Մեր նախորդ երկու յօդուածները գլխաւորաբար երկու կէտեր կը պարունակէին։ Կիրքի փոխուած խնքնահաւանութեան և հպարտութեան մեզի համար ունեցած վնասները ցուցնել էր նպատակը, առ այդ պէտք եղած իրական ապացոյցները լիուլի պարզած էինք։ Այնպէս կը կարծենք թէ մեր քննադատութիւնը ձեր ներբողականէն աւելի կըրնայ օգտակար ըլլալ։ Ինչպէ՞ս չարդիւտութիւն կը վերագրէք այսպէս գրութեան մը որ զուտ իրողութիւններ կը պարունակէ։ Անձնական տգեղ ատելութեան արդիւնք ցուցնել կ'ուզէք մեր յօդուածներուն պարունակութիւնը, սակայն չէք պարզաբաներ անոր չարժառիթները։ Արդեօք Ձերիսեղի Շարգիսի մէջ հրատարակուած դավաբանական խմբագրականին մի քանի կէտերո՞ւն ակնարկել ուզած էք։ Ցիշեալ թերթը չկրնար ճանչնալ Պոլսէն մեր լիրքը, սակայն դուք չատ լաւ գիտէիք թէ մենք ոչ մերժուած դասատուի և ոչ ալ չընտրուած թաղականի կամ հոգաբարձուի միջադէպեր ունեցած ըլլանք։ Ձեր յառաջաբանը սկսելէ առաջ պարտ էիք այս կէտերը ստուգել։ Մենք անձնական ոչ է խնդիր երբէք չենք ունեցած Նորին Գերապատուութեան հետ, որքան ալ անոնք ըլլայ այդ խնդիրը։ Հետեւաբար կրնայինք զանց առնել ձեր յառաջաբանը։ մեր գրածներուն մէջ անձնական հանգամանք ունեցող ոչ է խնդիր յարուցանելէ զգուշացած էինք, դուք ընդհակառակն անձնական խնդիրը ձեր յօդուածին հիմ կը բռնէք։ Մեր անձնականութիւնը վիրաւորելու համար բաներ մը գրել փորձած էք, սակայն չէք յաջողած։ Կրնայիք Հօրս անունը չխառնել ձեր յօդուածին մէջ։

Առաջնորդ Սրբազանին Պոլսոյ մէջ օրէն ունեցած ըլլալը կասկածելի ցուցցուցնել կ'ուզէք։ Դուք մինչ չատ աղէկ գիտէք այն չարժառիթները որոնք մեզի թոյլատրած են նոյն բառին գործածութիւնը։ Թերթ մը որ իր ամէնէն նուիրական պարտականութեանց մէջ կը թերանայ, թերթ մը որ յանուն անկողմնակալութեան, իրեն զրկուած բազմաթիւ հակառաջնորդական յօդուածները հրատարակելու տեղ, երբ անոնց ստորագրութեան և պարունակութեանց վրայ առաջնորդ հօր ուղեկութիւններ կուտայ, չենք կրծեր որ զայն ուրիշ անուամբ մը կարենայինք որակել, խմբագրողի գաղտնապահութեան տարրական սկզբունքին դէմ այսպէս մեղանչելով, նոյն թերթը չի գիտեր թերեւս թէ իր այս անտերելի ընթացքը, ամէնէն յարգուած անձի մը պատուոյն ամենամեծ նախատինքի մը տեղի տուած է։ Նախատինք մը զոր երբէք կարելի ըլլայ երեւակայել։ Ցաւի սիրտ կը գրենք այս տողերը որոնց դուք Պ. Մելքոն-Ասատուր, մեզ ստիպեցիք։ մի կարծէք որ անգիտակից ըլլանք այս տողերուն մեր վրայ հրաւիրած պատասխանատուութեան, հետեւաբար ձեզ կը մնայ պէտք եղած ձեռնարկներուն դիմել։

Ինձ համար կը գրէք «հայերէնը վանքի վարժարանին մէջ ուսած իսկ ի պահանջել հարկին գոյն և գաղափար փոխելը Ցիսուսեանց վարժարանին մէջ»։ Չի կրցանք հասկնալ թէ ի՞նչ հասկնել կ'ուզէք գոյն փոխել ըսելով։ Բանի մը տարիներ առաջ երբ այլ եւս Առաջնորդին ազդեցութեան չրջանակէն դուրս միջավայրի մը մէջ գտնուելէն համարձակութիւն առնելով, առաջին անգամ ըլլալով անկեղծօրէն ձեր գաղափարները արտայայտելու մտօք, հրատարակութեան բեմին վրայ կը գտնուէիք միեւնոյն Մելքոն-Ասատուր ստորագրութեան ներքեւ, այսօրուան գոյնով չէր որ կը ներկայանայիք։ Ձեր այն առնուազն դրածներուն և հիմակուանին միջեւ եղած գոյնի տարբերութեան չըլլայ որ ակնարկած ըլլաք։ Կը կարծէ՞ք սակայն որ մենք ձեզի համար մեղադրելի պիտի գտնէինք այս գոյնի տարբերութիւնը։ Սիրելիս, «տկէ աւելի բան չենք սպասեր ձենէ։ Գալով գաղափարի փոփոխութեան, մենք եղած ենք և պիտի մնանք վանքի մէջ բարձրագոյն վարժարանի մը պահպանման համար ամէնէն աւելի փափաքող և աշխատող։ Բայց չպիտի ներենք որ, իբրեւ մասնաւոր հաստատութիւն մը տնօրէնի մը քմահաճոյից առարկայ ըլլայ ան։ Չպիտի ներենք որ Առաջնորդ մը հանրային հաստատութեան մը հետ այնպէս վարուի, որպէս թէ անոր չտու վնասէն, ինչ միայն օգտուող կամ տուժող ըլլար։ «Առաջնորդ հայրը Վահան Բեհտեհանի և ընկերներուն հաշիւ չտար» կը գրէ Մելքոն Ասատուր։ Եթէ տրամաբանական կէտ մը կայ իր գրութեան մէջ արդարեւ այս տողերն են։ Գիտենք թէ հանրային պաշտօնեայ մը անհատներու հաշիւ տալու պարտական չէ և քանի որ հաշուընկալ մարմին մը գոյութիւն չունի շնորհիւ Ն. Գերապատուութեան վարչական կարողութեան, հետեւաբար հաշիւ պահանջելը անտրամաբանական է։ Այնպէս չէ՞ ըսեր։ Մեր յօդուածներուն պատասխանէլէ առաջ պարտ էիք նկատողութեան առնել թէ ինչ որ ըսած ենք զուտ ճշմարտութիւն է։ Եթէ ուզէք պիտի լսէք դեռ սոյնպիսի ճշմարտութիւններ որքան որ անոնք ձեզի և ձերիններուն դառն երեւին։ Մեր ջանքը եղած է ներկայացնել հասարակութեան առջեւ խնդրոյ առարկայ եղող անձը այնպէս ինչպէս որ էր և է, և ոչ այնպէս որպէս Մելքոն Ասատուր և ընկերները ցուցնել ուզած են։

Երբ կը խոստանաք քայլ առ քայլ հետեւիլ մեր գրածներուն, ստորագծեալ բառերով և հրամայական ձեւերով միայն կը գոռնաք։ Վարժարանին չենքին համար երբ խոնաւութիւն բառը կը ստորագծէք արդեօք ի՞նչ հասկցնել կ'ուզէք։ կը պնդենք թէ մեր խիստ կլիմային բոլորովին անյարմար եղանակով չենուած է այն, հակառողջական է եւայլն։ Ինչո՞ւ չէք աշխատիր մեր ըսածները ջրելու։ Արդեօք առողջապահութիւնը խոնաւութենէ մզուած վերմակներու ներքո՞ւ կը գտնուի։ Եթէ ոչ եղեամով ծածկուած անկողիններու վրայ։— Ինչո՞ւ կը հրամայէք որ աւելի աղէկ կ'ընէինք եթէ Մ. Ժ. Տանտէի աճիւնները չի քարքէինք։ արդեօք քննադատութիւնը ողջերու համար է, մեռեալներու համար եղածը միթէ սրբապղծութիւն է։— Համեստութիւն կեղծելով դասատուներու մասին լռութիւն պահելով պատասխանէ կը խուսափիք, պատճառը կը հանկնանք, դուք մինչ առաջ հարուածած էիք զանոնք։ Ի՞նչ կը գրէիք կը յիշէք մանաւոր նամակի մը մէջ։ «Մինչեւ որ այդ երկու ջղջիկները (Ներշանեանները՝ համար) հոն գտնուին վանքի վարժարանէն բան մը մի սպասէք։» Կը տեսնէք, ձեր տուած մակդիրները մենք գործածելէ զգուշացած էինք։

Մենք չէինք ուզած մի առ մի ապացոյցներով հաստատել մեր գրածները, բայց քանի որ այսպէս կը փափաքիք պիտի տեսնէք։ Գիտէք թէ Կեսարիոյ աղջկանց վարժարանը մինչեւ տասնեւմէկ տարի առաջ չատ անկեալ վիճակ մը ունէր, յանձնում ըլլալով Լայլենան Հաճի Յակոբ պատուելիին ձեռաց։ Այս անկեալ վիճակը չատ երկար տարիներ տեւեց, ինչ որ պարուէր էր բերեր կեսարացիներուս համար։ Կարող և անձնուէր անձերէ կազմուած Հոգաբարձութիւն մը, խնդիրը ձեռք առնելով, դուրսէն կարող ուսուցիչներ և վարժուհիներ ճարեց։ Դրամական ոչ է զոհողութիւն չզլացուեցաւ։ Արդիւնքը անշն ակնկալութեանց պատասխանելով, իգական սեռին դասատիրակութեան հարցին համապատասխանող կրթական յարկ մը եւս ուելցուցած եղանք։ Գիտէք ի՞նչ կը պատահի, նոյն վարժարանին տնօրէնը հաճելի չերեւիր Առաջնորդ Սրբազանին, չեմ գիտեր ինչ պարագաներու մէջ։ Նորին Գերապատուութիւնը առիթը չի փախցներ իր դպրոցասիրութիւնը ցուցնելու։ Կը սպասնայ Հոգաբարձութեան Հաճի Յակոբ պատուելին տնկելու նոր ուսուցիչներուն դէմ, եթէ պահելու չեն նոյն տնօրէնը։ Թէեւ Հոգաբարձութեան անյողդող ընթացքին շնորհիւ սոյն սպառնալիքը հետեւանք չունեցաւ, սակայն Նորին Սրբազնութիւնն ալ այս առթիւ իր նկարագիրը ցուցուցած եղաւ։ Տնօրէնի մը անհաճոյ երեւնալուն համար դպրոց մը քանդել, յիրաւի ազէկ կրթասիրութիւն։ Դուք մինչ չատ ազէկ գիտէք Պ. Մելքոն, ինչ դեր որ խաղացիք Կեսարիոյ կրթական մթութիւնը խանգարելու համար։ Կը ցաւիմ որ կամաւոր գործիք եղաք այդ նպատակին հասնելու համար։ Սակայն յուսախաբ չեղաք։ Այս խանգարումէն առաջին օգտուողը դուք եղաք վանքի վարժարանին մէջ տեղ մը ապահովելով ձեզ։

Նորին Գերապատուութեան պաշտօնավարութիւնը ամէն քննադատութենէ վեր կը հռչակէք։ Կը կարծէք որ այս տողերը մեր գրածներուն պատասխանը եղած ըլլան։ Փոխանակ բառերու հետ խաղալու, աւելի աղէկ կ'ընէիք եթէ չքմեղանքի ուրիշ պարագաներ մէջ բերէիք, քանի որ ձեր գրածները՝ մերինները կը հաստատեն. ինչպէս կ'ըլլա՞ յ Առաջնորդ մը իրեն յանձնուած հաստատութեանց հաշիւները տալու չյօժարիր, եկեղեցիներու մէջ գայթակղութեանց տեղի կուտայ, առանց ժողովի ինքն իր գլխուն քմահաճոյիցը համաձայն տնօրէնութիւններ կ'ընէ, երեսի վրայ կը ձգէ չատ մը կրօնական և կրթական խնդիրներ և դեռ ընդ ձեզ քննադատելի չըլլար։ Երբ այս առթիւ անքննադատելի կը հռչակէք ուրիշ առթիւ ձեր հաճոյակատարութենէն չելլաք անսխալականութիւն Նորին Գերապատուութեան քարոզէք։ Ձեր կոյր կողմնակցութիւնն այնքան ղձեզ կը կուրցնէ որ նոյն իսկ ձեր հայերէնն ալ ձեզի մոռցնել կուտայ։ Ցիսուսեանց վարժարանին և քարոզի համար գրածներէս ի՞նչ հետեւութիւններ կը հանէք։ ընտիր տրամաբանութիւն, ըսելիք չունինք, ձեր պրաւոն ձեզ կը վերադարձնենք։ Եթէ աղէկ չէք հասկցած անգամ մըն ալ կրնաք կարդալ։ Քարոզի առթիւ կը պատասխանենք թէ Ցակոբը երբ Տէր Արիստակէս եղաւ այն ատեն միայն քարոզի սկսաւ երբ մեր առաջին յօդուածը Կեսարիա հասաւ։ Անկէ առաջ նոյն արտօնութիւնը մերժուած էր։

Կը գրէք։ «Ձեր ջանքերը կրկնապատկեցէք, Առաջնորդը բարկանալով կը հրաժարի»։ Այս տողերով կ'ուզէք ծաղրել մեզ։ Մի վախնաք, սիրելիս Ասատուր, այդպիսի բան մը չի պիտի պատահի, այս մասին կ'ապահովցնեմ ձեզ, անգամ մը հրաժարեցաւ և փորձը տեսաւ, բաւական դժուար եղաւ հրաժարականը նորէն ձեռք բերելը։ Երբ կը գրէք թէ փոքրաթիւ հակառակորդներ ունի, շատ կը սխալիք, գիտէք թէ Դաւառ։ Ժողովը ի՞նչ պայմանով ետ տուաւ Առաջնորդ Սրբազանին հրաժարականը։ Դաւառ։ Ժողովը հրաժարականը ետ տալու համար այնպիսի բանաձեւ մը գործածեց որ, այդ բանաձեւով պարզ դասատու մը, նոյն իսկ թերեւս դուք Պ. Մելքոն չի պիտի ուզէիք ետ առնել հրաժարականիդ։ Սակայն հրաժարականը ետ առնուեցաւ։ Ժողովը իր այս ընթացքովը կ'ուզէր իր դժգոհութիւնը ցուցնել, մեւնոյն ժամանակ հրաժարականն ալ ընդունելով։

Գիտեմ որ սոյն տողերու հետեւանքով գրելու մարմաջէն պիտի բռնուիք։ Գոնէ ուրիշ նիւթ մը փնտռեցէք գրելու, որովհետեւ չատ տկար կողմէն կը պաշտպանէք ձեր ընդունած դատը։ Եւ վստահ եղիք որ այն վարժարանը որուն համար Կեսարիոյ պարծանքն է կ'ըսէք, չկրնար յարատեւել կամ արդիւնաւորել իր հիմկուան եղանակով մինչեւ որ հիմնական բարեփոխում մը չըլլայ։

Մենք կեսարացիներս ծառայութիւնները և արժանիքը գնահատողներէն ենք։ Իրենց պաշտօնը կատարող և պարտականութիւնը ճանչցող ամէն հանրային պաշտօնեաներու հանդէպ պէտք եղած յարգանքը և քաջալերութիւնը չենք զլանար։ Եթէ մեր մատնանշած զեղծումները և թերութիւնները վերնան և ուղղուին, մենք պիտի ըլլանք Տրդատ եպսկ.ին յարգը ճանչցողներէն և այս տողերուն տեղ, մեր ի սրտանց հոգեկալութիւնը և երախտագիտութիւնը արտայայտողներէն մին։

ՎԱՀԱՆ Ց. ՔԵԱՀԵՆԵԱՆ

Կեսարիա, 23 Յունիս 1906

Ց. Գ.— Այս խնդրոյ առթիւ մեր դէմը կը գտնենք «Ձէրիտէի Շարգիսէ»ի մէջ Պ. Կ. Տէվէլեանը, որ իրեն ինկած բաժինը կրնայ առնել մեր վերոյիշեալ պատասխանէն։ Ըստ մեզ իր գրութիւնը, որ գռեհիկ և կոչտ բառերու հաւաքածոյ մըն է, պատասխանի ալ արժանի չենք դատեր։ Ինչ որ ինձ սուտ բառով կ'որակէ մենք պատրաստ ենք, դրպէս հաստատել. կը հրաւիրենք զինքը որ իր հերքածներն ալ միեւնոյն կերպով ապացուցանէր։ Մենք կ'ընենք թէ վանքի վարժարանը օր աւուր փոխանակ բարձրանալու, կ'իյնայ, ինք այս պարագան կը հերքէ, մենք պիտի հաստատենք մեր ըսածներուն ստուգութիւնը։ Էրքիլէթի դրամին և քահանային համար գրածները բոլորովին իրականութեան հակառակ են։ Եթէ ուրիշ առթիւ գրելու ըլլայ կը յանձնարարենք իրեն որ քիչ մը քաղաքավարութեան կանոնները սորվելէ վերջը հրապարակ ելնէ, եթէ չուզեր իրաւեկ չեղողներու վրայ գռնէ անպատշաճ գաղափար մը կազմել ապ իր կոչտ լեզուով։

ՆՈՅՆ

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

Մնակեան թատերախումբ.— Շեկզբ էֆ.ի զուսեցախումբը.— Հասան էֆ. եւ իր խումբը.— Համտի եւ Իսմայիլ էֆ.ներու Մեյտան Օեուինն.— Ներկայացուած թատերախաղերը.— Մնակեանեն յաջողութիւնը.— Թատրոնին դերը եւայլն։

Մնակեանին նշանաւոր տուամներէն մէկը Սիւզան Իմպէր՝ աշխարհիս չըրջանը ընել սկսաւ ո՛չ սակայն Պ. Լաֆուէտին 80 բարայովը, այլ փառաւոր հասոյթներով ու մեծաշող յաջողութիւններով, որոնց նմանը յաճախ տեսած չէր Մնակեան թատերախումբը։ Ժողովուրդին թատերասիրական եռանդը չափազանց ոգեւորուած է, և այս եռանդը մանաւանդ ի յայտ կուգայ Մնակեան թատերախումբին հանդէպ, և ասիկա իրաւացի է վերջապէս, քանի որ գտնուած թատերախումբերու մէջ եթէ կայ հատ մը, որ թատրոն անուանին արժանի է, այդ ալ Մնակեան թատրոնն է, մինչ հասարակութիւնը Մնակեան կ'երթայ՝ ֆրանսերէնէ թարգմանուած բիէս մը տեսնելու և դեղեցիկ խօսքեր ու կարող արուեստագէտներու խումբ մը տեսնելու դիտաւորութեամբ։

Սիւզան Իմպէր Հրկու շաբթուան մը մէջ ներկայացուեցաւ գրեթէ մայրաքաղաքիս բոլոր գլխաւորներուն մէջ, և գտած յաջողութիւնը չատ փայլուն էր, մանաւանդ որ հոն գլխաւոր դերը Մնակեանին վրայ է, և Մնակեան միշտ նոյն եռանդուն դերասանն է որ քանի՛նդ տարեկան եղող պատանիի մը նոյն եռանդուն դերասանն է որ քանի՛նդ տարեկան եղող պատանիի մը խանդով կը խաղայ՝ ներկաները և մանաւանդ կին ներկաները ոգեւորելով ու անոնց ջերմ ծափերը խլելով։

Արդէն Սիւզան Իմպէրը՝ ո՛րչափ հոն, ա՛յնչափ ալ գեղեցիկ և տոկուն մեկոռամ մը, Մնակեան թատրոնին մէջ ա՛ն է ինչ որ է Մասգօքը օպէրեթի խումբերուն մէջ։ Ամէն ինքզինքը յարգող օպէրեթի խումբ երբ նոր տեղ մը երթայ՝ անպատճառ իր տկպիւն կը կատարէ Մասգօքով, որովհետեւ իրաւացի կամ աւանդական համոզումը գոյացած է թէ Մասգօքը ca porte la veine!

Սիւզան Իմպէրով կը սկսի միշտ Մնակեան ալ ո՛ւր որ երթայ, և Սիւզան Իմպէր մինչ նիւթական ու բարոյական յաջողութեան պատճառ մը կ'ըլլայ, որով կ'արդարանայ այս թատերախաղին նկատմամբ Մնակէն ցոյց տուած նախընտրութիւնը։

Մէկ քանի շաբաթուան ընթացքին մէջ Մնակեան թատրոնին մէջ ներկայացուած թատերախաղերն են բաց ի Սիւզան Իմպէրէ. Բիէր Տիւրմէն, Գամիլլազարդ Տիկինը, Մուրացիկ կինը, Երկու խուլերը, ամէնքն ալ թէ նիւթական և թէ բարոյական յաջողութեամբ պսակուած։

Մնակեան թատերախումբը հիմա երեսունի մօտ անդամներ ունի, որով խիստ լաւ կազմակերպութիւնով մը կը ներկայանայ հասարակութեան, առանց դուրսը ձգելու իր դերասաններէն ո՛չ մէկը։ Ու իր դերասաններուն վրայ աւելցուցած է նաեւ երգչուհի-պարուհի մը, որ հաճելի intermède մը կը կազմէ, ինչ որ բնաւ օտար չէ թատրոնի յաւտագրին, որուն նպատակը պիտի ըլլայ բարոյախօսել և զուարճացնել։

Մնակեանի թատրոնէն դուրս միւս թատերախումբերն ալ լաւ վիճակ մը ունին թէեւ, սակայն իրենց հասոյթները ա՛յնչափ գոհացուցիչ չեն, որովհետեւ ժողովուրդը կամաց կամաց թատրոնին գաղափարին ընտելացած ըլլալով, բնականաբար իբր թատրոն ու թատերախաղ չի կրնար ընդունիլ՝ կարգ մը դերասաններու յանպատրաստից ըսածները։

Համտի և Իսմայիլ էֆ.ներու Մեյտան Օյուինին իր արժանիքը ունի անչուշտ՝ զոր կը պարտի իր հնօրեայ ձեւին և որուն համակիրները կրնան գրտնուիլ նոյն իսկ ամէն զարգացած ու բարձր դասուն մէջ։

Թատրոնին դերը՝ կրթել է, և կամ աւելի նոր սահմանով մը՝ մտաւորական ժամանց մը հայթայթել աւելի կամ նուազ յուզիչ, աւելի կամ նուազ զուարճալի։ Ասկէ դուրս թատրոն չկայ, ասկէ անդին թատրոնի դաղափար ոչի՛նչ է։

Ահա՛ թէ Մնակեան և իր դերասանները ի՛նչ բանի կը պարտին իրենց այսօրուան յաջողութիւնը։

Թ.

ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ ԿԱՐԺԱՐԱՆ

Ա. Ղ. Զ. Կ. Ա. Ն Ց

ԳԻՇԵՐՕԹԻԿ ԵՒ ՅԵՐԿԵՆԱՑ

Գրագիլ, Մեսիհլուրար նաստեսի

Հաստատուած 1901 մայիս 1ին

Բանիմաց ծնողաց գնահատման և քաջալերութեան մէջ հինգ տարիւնաւոր տարիներ յաջողութեամբ բոլորելով, վարժարանս մտած է իր ՃՐԴ ՏԱՐԵՇՐՋԱՆԻՆ մէջ, իբրև Բարձրագոյն Վարժարան Աղջկանց։

Վարժարանս հաստատուած է նոյնգոյն լայնարձակ և օդաւուն շէնքի մը մէջ, որ իր ներքին բաժանումներով և օդաւէտ դիրքովն ալ դպրոցական ամէն յարմարութիւն էը միացնէ իր մէջ, գիշերթիկ և ցերեկեայ աշակերտուհեաց համար հանգստաւէտութեան և առողջապահական ամէն պայման լրացնելով։ Կ'ուսանցուի ամենայն լուրջ կրթութեան մը հետ՝ լեզուաց (Թուրք. Հայ. Ֆրանս. Անգլի.) և գիտական անհրաժեշտ ծանօթութեանց հիմնական ուսումը։ Ցրանսաբի և Անգլիացի կարգ վարժուհիներ իրենց յատուկ խնամքին և հոգածութեան առակայ ըրած են Ֆրանս. և Անգլ. լեզուաց խօսելավարժութիւնը (բռաքիք)։ Ձեռնհաս ուսուցիչներու և վարժուհիներու ընտիր խումբ մը ստանձնած է գործադրութիւնը ուսանց Ծրագրին որ կազմուած է չատ նպատակայարմար կերպով՝ աղջկանց խնամեայ և հիմնական կրթութեան համար։ Մասնաւոր խնամքով կ'ուսանցուին նաև Առանին Տնտեսութիւն, կար ու Ձեւ Ասեղնագործութեան գանազան տեսակները (ձեռքով և մեքենայով)։ Նաև ձայնեղան և գործիքան երաժշտութիւն, մասնաւորապէս դաշնակ։ Գիշերօթիկներու համար կատարեալ մենակ և ընտանեկան անթերի խնամք։ Վարժարանս, իր առաջեան որոշեալ թոյլատրելի դուրս, չունի կարգ մը ընտիր վարժարանաց յատուկ այն բացառիկ ծախքերը՝ որոնք տարեսկզբի մէջ պահանջելի գումարի մը կը յանգին։

Տարեսկզբ որ և է եղանակի մէջ նոր աշակերտուհի կ'ընդունուի։ Վարժարանին Ցայտագիրը փափաքողաց կը գրկուի։ Բանակցութեան համար պէտք է գրով կամ անձամբ դիմել առ Հիմնադիր—Տնօրէնն կամ առ Տնուհին ի վարժարան։

Թշակերտուհեաց վերամուսը տեղի պիտի ունենայ 1 Սեպտ. Ուր.։ իսկ դասերու սկզբնաւորութիւնը՝ Սեպտ. 4 Բ.։

Հիմնադիր—Տնօրէն

Ց. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

Տեսչուհի

ՕՐ. ՀՐ. Գ. ՓԱԼԱԳԱՇԵԱՆ

4—12

ԱԲՕՍՊՕԼԻՔ ԻՆՍՊԻՏԻԹ, ԳՕՆԻԱ

(ՁԷՆԱՆԵԱՆ ՎԱՐԺԱՐԱՆ)

Վարժարանիս յառաջիկայ տարեշրջանը կ'սկսի Սեպտ. 13/26ին։ Հաստատութիւնս կէտ նպատակի ունենալով Բարձր և միանգամայն Գործնական կրթութիւն մը տալ ուսանողներուն՝ կ'ուսանդէ Օսմ., Հայ., Անգլ., Ֆրանս., և Յունարէն (Յոյներու համար) լեզուները, ինչպէս նաև բնական, բնապատմական, փիլիսոփայական, ուսողական, վճռաբանական, եւն. գիտութիւնները։ Մեծ խնամք կը տանի աշակերտներու ֆիզիքական առողջութեան և բարոյական մաքրութեան։ Գիշերօթիկներու դպր. տարեթաշակն 10 օսմ. ոսկի։ Մանրամասն տեղեկութեանց համար դիմել առ Տնօրէն Տքթ. Ա. Ց. Հայկազեան 10—4

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Ֆ. ԳԱՅՍԷՐԵԱՆ

չուէյցարի գիտնականը Դանիոյ թագաւորին կողմէ եգիպտական փուռերու չինութիւնը սորվելու համար Եգիպտոս ղրկուեցաւ։

Փոռիա խոպաղի բնագէտը փոխադրելի տուփի մը մէջ ջերմ օդ ներմուծելով կրցաւ արհեստական միջոցով վառեակներ առաջ բերել։ Իր այս հնարած տուփը, որ եգիպտական դրութենէն բոլորովին կը տարբերէր, Հռոմի կամաւին ներկայացուց, սակայն կառավարութիւնը նկատելով թէ արդիւնքը մարդկային իմացականութենէն գեր ի վեր և Նախախնամութեան հանդէպ մեղանչում մըն է, հրամայեց չնչել այս տուփը։

ՀՐԱՆՏ Ս. ՏԱՆՑԻԿԵԱՆ

Մասնագէտ

Երկրագործական գիտութեանց

ՀԱՒԱՔՈՒԾՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԻԵՐՈՒ ԱՐՀԵՍՏԱԿԱՆ ԲԱԶՄԱՑՈՒՄԸ

ԱՐՀԵՍՏԱԳԱՆ ԹԽՈՒԻՄԻՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆԸ

Առաջին թխսումէն առաջ եկող վառեակները յարգի ըլլալով բազմաթիւ խնդրարկուներ կ'ունենան, որոնք 100ը 12 ֆրանք 96 սանթիմ վճարելով, Ֆառառկիներէն կը գնեն այս երեքօրեայ նորածին վառեակները։

Ֆառառկիներուն համար իրենց բոլոր վառեակները կանխիկ վաճառել կարելի չըլլալով, կը սովորին անոնցմէ մէկ մասը հետեւեալ պայմանագրութիւնով ապառիկ ծախել։ — Ֆառառկիները գործարներէն երկու ամիս վերջը իրենց տուած վառեակներուն կէս թիւը ստանալու կամ երեք ամիս յետոյ փոխանակ կէսի՝ մէկ երրորդ մասը, չորս ամիսէ վերջ չորրորդ և հինգ ամիս յետոյ մէկ հինգերրորդ և այսպէս մինչեւ ութերորդ ամիսէ վերջ մէկ ութերորդ մասը իրենց պատկանելու և այս հաշիւին մէջ գնորդներուն կորուսած վառեակներուն թիւը նկատողութեան չառնուելու պայմանով կը պայմանագրուին վառեակներու խնդրարկուներուն հետ։

Այս խնդրարկուներուն մեծագոյն մասը կը կազմեն Ֆէլլահ կիները, որոնք իրենց իրաւասութեանը տակ գարիի, կորեակի, ցորենի, վարսակի, և եգիպտացորենի չուսմարաններ ունին, սակայն իրենց ամուսիններէն ո՛ և է դրամ չկրնալ ստանալուն համար, չեն կրնար կանխիկ գնել։ Կիները հիմնալի ճարտարութիւնով կը խնամեն և քիչ ժամանակի մէջ կը մեծցնեն Ֆառառկիներէն իրենց ստացած վառեակները։

Գայմանագրութիւնը, զոր բացատրեցինք, տեղական օրէնքի կարգ անցած էր, գրեթէ, որովհետեւ վաճառողին և գնողին շահերը հաւասարապէս ապահովուած էին։ Ժամանակի երկարումը թէպէտ առաջին ակնարկով Ֆառառկիներուն համար վնասակար կ'երեւի։ սակայն ժամանակի այս տեւողութեանը մէջ վառեակներու արժէքին հեղհեղեալ բարձրանալը նկատի առնելով կը հաստատուի թէ այս հաշւով վաճառողը երբեք վնասած չըլլար։ Հետեւեալ ցուցակը մեր ըսածը կրնայ հաստատել։

Ենթադրելով թէ հարիւր վառեակներ հարիւր ղրուշի ծախուած ըլլան, երկու ամսուան յետոյ վառեակներ հաւը երկու ղրուշի արժէքով դարձեալ վաճառողն հարիւր ղրուշը կ'ապաւովեն։ Երեք ամիս յետոյ հարիւրին մէկ երրորդ մասը եղող երեսուն երեք ղրուշի հաշիւով 99 ղրուշ չաճ կը բերէ, չորս ամիսէ վերջ վառեակին արժէքը չորս։ հնգամսեայ վառեակներունը հինգ, վեցամսեաներունը արժէքը վեց, եօթնամսեաներունը եօթը, ութամսեաներունը ութը ղրուշի բարձրանալով վաճառականին 100 ղրուշը հաստատապէս ապահովուած կ'ըլլայ։ Եգիպտոսի ամերիկեան հիւպատոսներէն մին իր երկրին մատուցած տեղեկագիրներէն մէկուն մէջ եգիպտական դրութիւնով հաւերու բազմացումի մասին խօսած ատեն կը հաւաստէ թէ 12 խորշերու բաժնուած եգիպտական խոշոր փուռ մը առաջին թխսումով կրցած է 90 հազար վառեակներ ապ, հետեւաբար նոյն փուռը թխսումի յաջակցուած երեք ամիսներուն մէջ 270,000 հայթայթած է։

ԹԱՏԵՐԱԿԱՆ

Մնակեան թատերախումբ.— Շեկզբ էֆ.ի զուսեցախումբը.— Հասան էֆ. եւ իր խումբը.— Համտի եւ Իսմայիլ էֆ.ներու Մեյտան Օեուինն.— Ներկայացուած թատերախաղերը.— Մնակեանեն յաջողութիւնը.— Թատրոնին դերը եւայլն։

Մնակեանին նշանաւոր տուամներէն մէկը Սիւզան Իմպէր՝ աշխարհիս չըրջանը ընել սկսաւ ո՛չ սակայն Պ. Լաֆուէտին 80 բարայովը, այլ փառաւոր հասոյթներով ու մեծաշող յաջողութիւններով, որոնց նմանը յաճախ տեսած չէր Մնակեան թատերախումբը։ Ժողովուրդին թատերասիրական եռանդը չափազանց ոգեւորուած է, և այս եռանդը մանաւանդ ի յայտ կուգայ Մնակեան թատերախումբին հանդէպ, և ասիկա իրաւացի է վերջապէս, քանի որ գտնուած թատերախումբերու մէջ եթէ կայ հատ մը, որ թատրոն անուանին արժանի է, այդ ալ Մնակեան թատրոնն է, մինչ հասարակութիւնը Մնակեան կ'երթայ՝ ֆրանսերէնէ թարգմանուած բիէս մը տեսնելու և դեղեցիկ խօսքեր ու կարող արուեստագէտներու խումբ մը տեսնելու դիտաւորութեամբ։

Սիւզան Իմպէր Հրկու շաբթուան մը մէջ ներկայացուեցաւ գրեթէ մայրաքաղաքիս բոլոր գլխաւորներուն մէջ, և գտած յաջողութիւնը չատ փայլուն էր, մանաւանդ որ հոն գլխաւոր դերը Մնակեանին վրայ է, և Մնակեան միշտ նոյն եռանդուն դերասանն է որ քանի՛նդ տարեկան եղող պատանիի մը նոյն եռանդուն դերասանն է որ քանի՛նդ տարեկան եղող պատանիի մը խանդով կը խաղայ՝ ներկաները և մանաւանդ կին ներկաները ոգեւորելով ու անոնց ջերմ ծափերը խլելով։

Արդէն Սիւզան Իմպէրը՝ ո՛րչափ հոն, ա՛յնչափ ալ գեղեցիկ և տոկուն մեկոռամ մը, Մնակեան թատրոնին մէջ ա՛ն է ինչ որ է Մասգօքը օպէրեթի խումբերուն մէջ։ Ամէն ինքզինքը յարգող օպէրեթի խումբ երբ նոր տեղ մը երթայ՝ անպատճառ իր տկպիւն կը կատարէ Մասգօքով, որովհետեւ իրաւացի կամ աւանդական համոզումը գոյացած է թէ Մասգօքը ca porte la veine!

Սիւզան Իմպէր